

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 15.

Lördagen den 25 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 5.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att *dels* godkänna i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 14 januari 1905 intaget förslag till ändrad lydelse af 2, 3 och 4 §§ i det af Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 6 juni 1902 fastställda aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid telegrafverket, *dels* medgifva, att extra biträdet hos telegrafstyrelsen Fredrika Charlotta Eugenia Hjelm finge från och med månaden näst efter den, under hvilken Hjelm erhöle entledigande från sin anställning hos telegrafstyrelsen, under sin återstående listtid af telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd till belopp af femhundra kronor, att utbetalas i den ordning, som gällde för fyllnadspensioner från telegrafverket; att för telegrafverkets behof för ett pris af 300,000 kronor finge inköpas i statsrådsprotokollet omförmäld fastighet i Gäfle, hvori telegrafverket nu hade förhyrda lokaler; att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i Stockholm finge reserveras ett belopp af 100,000 kronor; samt att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof finge reserveras ett belopp af 100,000 kronor; *dels* ock, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet tillstyrkta ändringarna i telegrafverkets stater, för år 1906 bestämma telegrafverkets anslag, förslagsvis beräknadt till 7,900,000 kronor, att utgå direkt af telegrafmedlen, hvarigenom anslaget till telegrafverket skulle ökas med 540,000 kronor.

Utskottet hemställde,
att Riksdagen måtte

a) med afslag å Kungl. Maj:ts förslag om vissa ändringar ej mindre i den del af § 2 i det af Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 6 juni 1902 fastställda aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid telegrafverket, som afsåge tjänstemän och betjante i telegrafstyrelsen, än äfven i § 3 af samma reglemente, godkänna af utskottet föreslagna ändringar i den del af § 2, som afsåge tjänstemän och betjante vid distriktsförvaltningarna och stationerna, samt i § 4;

b) medgifva, att extra biträdet hos telegrafstyrelsen Fredrika Charlotta Eugenia Hjelm finge från och med månaden näst efter den, under hvilken Hjelm erhöle entledigande från sin anställning hos telegrafstyrelsen, under sin återstående lifstid af telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd till belopp af 500 kronor, att utbetalas i den ordning, som gällde för fyllnadspensioner från telegrafverket;

c) medgifva, att för telegrafverkets behof för ett pris af 300,000 kronor finge inköpas den i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1905 omförmälda fastighet i Gäfle, hvori telegrafverket nu hade förhyrda lokaler;

d) medgifva, att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i Stockholm finge reserveras ett belopp af 100,000 kronor;

e) medgifva, att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof finge reserveras ett belopp af 100,000 kronor; samt,

f) under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. b)–e) föreslagit och med godkännande i öfrigt af de utaf utskottet här ofvan tillstyrkta ändringar i telegrafverkets stater, för år 1906 beräkna dessa stater till följande belopp:

aflöningsstat	kronor 3,059,750: —
pensions- och understödsstater	» 277,480: —
omkostnadsstat	» 2,629,620: —
ränta och amortering	» 1,594,400: —
fastigheter	» 319,000: —
telegraflinjebyggnader	» 19.750: —

Summa kronor 7,900,000: —

och sålunda bestämma telegrafverkets anslag för år 1906, förslagsvis beräknadt, till 7,900,000 kronor, att utgå direkt af telegrafmedlen.

Vid denna punkt mom. c) hade fogats reservation af herrar *Olsson* i Fläsbro och *Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte

a) — — — — —

b) — — — — —

c) i anledning af Kungl. Maj:ts förslag om inköp af en fastighet i Gäfle medgifva, att för anskaffande af lokaler i nämnda stad för telegrafverkets behof finge ytterligare reserveras ett belopp af 100,000 kronor,

d) — — — — —

e) — — — — —

f) — — — — — direkt af telegrafmedlen.

Mom. a) och b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Sedan utskottets under *mom. c)* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Olsson i Fläsbro, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som behandlas i nu föredragna momentet c), var före äfven i fjor. Då föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att inköpa ifrågavarande hus i Gäfle för post- och telegrafverkens räkning. Riksdagen afslog nämnda framställning dels, och hufvudsakligast, emedan i den kungl. propositionen ej var till fullo ådagalagd, att det till inköp föreslagna huset var för det afsedda ändamålet lämpligt, dels också emedan inköpssumman ansågs väl hög. Nu har sistnämnda anmärkning, åtminstone i någon mån, förlorat i styrka, enär husets ägare prutat af 50,000 kronor på den förut begärda summan. Men den förstnämnda anmärkningen kvarstår ännu med oförminskad styrka. Och just därför att jag, efter att hafva besett huset i fråga, fått den bestämda uppfattningen, att en nybyggnad är att föredraga, har jag reserverat mig mot utskottets tillstyrkande hemställan.

Det ifrågavarande huset utgör södra ändan af det s. k. centralpalatset i Gäfle och är ifrån den norra ändan däraf, hvilken icke skall ingå i köpet, skildt medelst en brandmur. Ute på gården och emot en bakgata är uppförd en saluhall, gemensam för båda husen. Till denna saluhall leder en trappa från bakgatan. Gränsen emellan de bägge husen går midt i denna trappa. Om nu utskottets förslag bifalles, blir staten således ägare till halfva saluhallen och halfva trappan. Utom det enligt min åsikt olämpliga i att staten förskaffar sig en fastighet, som är gemensam med en af annan ägd fastighet, vill jag framhålla, att den nyssnämnda saluhallen, efter mitt förmenande, är sådan, att det torde vara staten mindre värdigt att bli ägare af densamma.

Nu har telegrafstyrelsen låtit genom en enskild arkitektfirma i

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.*

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)

Gäfle uppgöra ritningar och kostnadsförslag dels till en nybyggnad, dels också till vissa omändringsarbeten i det till inköp föreslagna huset. Dessa förslag — hvilka emellertid icke blifvit pröfvade af någon byggnadskunnig statsmyndighet — utvisa, att en nybyggnad skulle komma att ställa sig omkring 100,000 kronor dyrare än det ifrågasatta inköpet. Äfven beträffande rentabiliteten af de belopp, som i ena eller andra fallet komme att nedläggas, skulle inköpet äga företräde, enär detta senare skulle gifva omkring en procent högre ränta än en nybyggnad.

För min del är jag dock öfvertygad om att dessa kalkyler icke komma att hålla streck. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle omedelbart efter inköpet erfordras 8,000 kronor för diverse reparationer. I dessa äro dock icke intagna åtskilliga andra lika betydande reparationer, bland hvilka jag vill erinra endast om behovet af nya golf i de på norra sidan om stora ingången belägna postlokalerna. Golfven i dessa lokaler äro nämligen, efter hvad jag själf öfvertygat mig om, alldeles utslitna. Klart är, att denna och öfriga reparationer, hvilka icke blifvit upptagna, men som enligt min åsikt nödvändigt måste med allra första verkställas, komma att i betydande mån höja de med husinköpet förenade kostnaderna.

Vidare skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, under den allra närmaste framtiden vidtagas en del väsentliga om- och nybyggnadsarbeten, för hvilka beräknas en sammanlagd kostnad af 113,000 kronor. I dessa arbeten skulle ingå: sänkning af ett mycket stort betonghvalf, hvilket äfven utgör golf till en i flygelbyggnaden belägen tryckerilokal, inredning af förrådkällare under samma flygelbyggnad, inredning, delvis, af nya postlokaler, uppförande ute på gården af ett nytt hus för postverkets behof, inredning af vissa rum 2 tr. upp, hvilka afses för uthyrning, samt slutligen en väsentlig utvidgning af telefonverkets lokaler m. m. För min del är jag fullkomligt öfvertygad om att dessa genomgripande omändringar i husets inre och möjligen en del för öfrigt erforderliga arbeten icke kunna åstadkommas för det beräknade beloppet. En nuvarande ledamot af denna kammare äfvensom en förutvarande ledamot däraf, hvilka åtföljde mig, när jag besåg det ifrågavarande huset, uttalade också precis samma uppfattning.

Nu kan det väl sägas: hålla beräkningarna beträffande reparationerna icke streck, så torde väl förhållandet blifva detsamma jämväl i fråga om beräkningarna angående en nybyggnad. Härpå svarar jag — och jag tror, att alla, som äro i någon mån byggnadskunniga, skola gifva mig rätt häri —; när det är fråga om reparationer å och väsentliga förändringar i ett redan byggt hus, är det regel, att det upprättade kostnadsförslaget öfverskrides; är det åter fråga om en nybyggnad, hör sådant till undantagen.

Sedan skulle, i en mera aflägsen framtid, ett ytterligare arbete

erfordras, nämligen en tillbyggnad för telefonverkets behof. Denna tillbyggnad skulle åstadkommas på så sätt, att man påbyggde själfva huset och höjde yttertaket. (Jag vill härvid anmärka, att denna tillbyggnad troligen kommer att strida mot byggnadsstadgans föreskrifter.)

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet af
i Gäfle.
(Forts.)*

Efter dessa om-, ny- och påbyggnader skulle emellertid huset komma att kosta staten 434,000 kronor enligt Kungl. Maj:ts förslag, enligt min mening betydligt mera.

Om således, åtminstone enligt min uppfattning, huset, komplett färdigt för sitt ändamål, kommer att kosta betydligt mera, än hvad som framgår af Kungl. Maj:ts proposition, kommer detta gifvetvis också att inverka på rentabiliteten. Men därpå inverkar äfven en annan sak. Man har beräknat, att ganska afsevärda hyresbelopp skola inflyta dels på den förut omtalade saluhallen, dels ock af en ölstuga, som har sin tillvaro i husets källarvåning. Jag tror emellertid icke, att staten skall befinnas villig att inlåta sig på vare sig charkuteriaffärer eller ölförsäljning, och vid sådant förhållande torde det nog komma att visa sig, att de beräknade inkomsterna eller åtminstone större delen däraf icke inflyta. Men göra de icke det, så blir gifvetvis rentabiliteten också därefter.

Jag sade i början af mitt anförande, att, enligt Kungl. Maj:ts utredning, en nybyggnad skulle komma att kosta staten ungefär 100,000 kronor mer än husköpet. Till denna afsevärda skillnad har man emellertid kommit genom att vid jämförelsen mellan de bägge alternativen icke, när det är fråga om kostnaderna, som äro förenade med husköpet, medräkna kostnaden för den sista tillbyggnaden, som är afsedd för nya telefonlokaler, emedan denna tillbyggnad skulle ske så långt fram i tiden. Jag glömde omnämna, att denna tillbyggnad skulle kosta 34,000 kronor. Men om man erinrar sig, att man i förslaget rörande en nybyggnad ansett nödigt att redan från första början gifva telegraf- och telefonverkets lokaler en sammanlagd golftyta af 832 kvadratmeter, under det att sammanlagda golftytan för samma lokaler i den nu till inköp föreslagna byggnaden blir, innan den i utsikt ställda tillbyggnaden kommer till stånd, endast 762 kvadratmeter, så kan man mycket lätt förstå, att denna sista tillbyggnad icke kommer att så synnerligen länge låta vänta på sig. Blir nu detta fallet, så kommer också skillnaden i priset för en nybyggnad och för inköp af huset icke att ställa sig så synnerligen stor.

Men denna skillnad torde än ytterligare kunna reduceras. Kungl. Maj:t framhåller, att priset på en för ändamålet lämplig tomt i Gäfle är ungefär 80,000 kronor, och beräknar därför tomten till detta pris. Telegrafstyrelsen har därom sagt, att en sådan tomt måhända skulle kunna förvärfvas för något billigare pris. Anledningen till detta höga pris ligger dock däri, att telegraistyrelsen underhandlat om inköp af bebyggd tomt, i hvilket fall i

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)

priset ingår naturligtvis värdet af själfva huset, som är byggt på tomten. Nu finnes det dock faktiskt i Gäfle till salu en tomt med lika bra läge, som icke är bebyggd, hvadan man antagligen skulle kunna bekomma denna tomt för billigare pris än det, som här är angifvet.

Nu säger man, att man genom husköpet skulle komma ifrån den stora kostnaden för flyttning af telefonstationen. Ja, detta är sannt. Men huru? Jo, för att komma ifrån denna flyttningskostnad, köper man ett hus, som i sitt närvarande skick icke är lämpligt för ändamålet, och så kostar man på detta lika mycket, som flyttningen skulle komma att gå till. Pengarne, som flyttningen skulle kräfvat, komma således icke att inbesparas genom husköpet, de komma endast att utgå för annat ändamål.

Men denna nybyggnad med ty ätföljande flyttningskostnad är önskvärd äfven af annan anledning. Det s. k. telefonöverkopplingsrummet, i hvilket alla telefontrådar äro sammanförda, och där äfven åtskilliga andra dyrbara telefoninrättningar, hvilka jag icke förstår mig på, äro anbragta, är för närvarande beläget på själfva vinden. Där är detta rum naturligtvis utsatt för den allra största eldfara. På vinden finnes en mängd brännbara ämnen. Om eld utbryter därstädes — något, som så mycket lättare kan ske, som där äfven finnes en lägenhet för reparerande af linjefel, i hvilken personer vistas, som jag tror, hela dygnet om —, torde detta öfverkopplingsrum näppeligen kunna räddas. I förslaget till nybyggnad är däremot detta rum alldeles riktigt förlagdt till källaren. Jag tror, att denna sida af saken väger icke så litet.

Jag har nu med allt detta velat framhålla, att en nybyggnad icke komme att ställa sig dyrare eller åtminstone icke nämnvärdt dyrare än det föreslagna husköpet med dess många reparationer och påbyggnader. En nybyggnad har gifvetvis många företräden: en sådan blir fristående, solidare, mera säker för eldfara och från första början inrättad för sitt egentliga ändamål. Då därtill kommer, att — enligt hvad jag underrättat mig om — det icke lär förefinnas så synnerligen stor brådskasak med denna sak, enär kontraktet med husets ägare angående telefonlokalerna icke utgår förrän år 1912, anser jag mig hafva starka skäl för reservationen, till hvilken jag äfven, herr talman, ber att få yrka bifall.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! Jag befinner mig i den här punkten uti den egendomliga situationen, att jag mot den ärade statsutskottsledamoten har att föra sparsamhetens talan.

Såsom herrarne hört, äro två alternativ att välja på, då man vill skaffa sig egen lokal för telegraf- och telefonstationen i Gäfle. Det ena är att inköpa det hus, i hvilket telegraf- och postanstalt för närvarande äro inrymda. Det andra är att bygga ett nytt hus.

Att man a priori kan säga, att, om man vill hafva en i alla afseenden utmärkt lokal, man har bättre utsikt att få en sådan, om man bygger ett nytt, från början för det ifrågavarande ändamålet apteradt hus, än om man köper ett redan färdigbyggt hus, måste jag ju medgifva, men såväl telegrafstyrelsen som poststyrelsen ha förklarat, att de lokaler, som här finnas och som kunna ytterligare tilläggas till dem, som nu användas, äro för det ifrågavarande ändamålet fullt lämpliga och goda; och då därjämte huset af sakkunnige förklarats vara i godt stånd, synes det vara fullt acceptabelt. Det blir då prisskillnaden, som synes böra vara afgörande.

Hvad som gör, att det blir en sådan väsentlig skillnad i pris, om man bygger ett nytt hus, mot om man köper det gamla, är det bekanta faktum, att det är så oerhördt dyrt att flytta en telefonstation. Man måste nämligen lägga om alla ledningar. Kostnaden därför är här beräknad till 121,000 kronor. Det är äfven detta, som gör, att det är så svårt att vara i förhyrd lokal. Man blir därigenom lätt utsatt för uppskörtning från ägaren, i det man till följd af de stora flyttningskostnaderna nödgas underkasta sig att betala en väsentligt högre hyra, än lokalen i och för sig är värd. Det är detta, som gör, att, om man tager i besittning detta nu använda hus, det blir så väsentligt mycket billigare än att bygga ett nytt hus. Nu har den föregående talaren icke velat till fullo erkänna detta, men jag tror, att han därvidlag icke fullt exakt återgifvit de beräkningar, som i den kungl. propositionen äro framlagda.

Det är på det viset, att priset för det gamla huset är beräknadt till 300,000 kronor. Därtill skulle komma ett belepp af 8,000 kronor för reparationer, som omedelbart skola verkställas för att sätta huset i fullgodt skick. Ett nybyggt hus åter med däri inberäknad flyttning af telegraf- och telefonstation skulle kosta 501,000 kronor. Det är således en skillnad på närmare 200,000 kronor. Men, säger den föregående talaren, man kan icke länge vara belåten med detta hus, sådant det nu är, utan man måste göra en hel del andra reparationer och omändringar, och de äro icke återgifna och beräknade i den kungl. propositionen. Af propositionen framgår emellertid, att de äro beräknade, och jag skall anhålla att här få ytterligare framlägga dessa beräkningar.

Man har ansett, att för närvarande skulle man nöja sig med de lokaler, som redan finnas. Då ställer sig kalkylen på följande sätt. Jag har en köpeskilling af 308,000 kronor. Där af får jag i hyra 21,100 kronor, hvaraf 10,200 kronor beräknats utgöra hyra från telegraf- och postverken. Bygger jag åter ett nytt hus för 501,000 kronor, får jag i hyra 22,550 kronor, där af från telegraf- och postverken 19,000 kronor. Räntan blir i förra fallet 6,2 procent, i senare fallet 4,2 procent, och då kommer därtill, att hyran från telegraf- och postverken beräknats i senare fallet til

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gästle.
(Forts.)*

Angående inköp för telegrafverket af en fastighet i Gätle. 8,800 kronor mera än i förra fallet. Det är således uppenbart en stor vinst.

Nu är emellertid förutsedt, att i en icke aflägsen framtid behöfs en utvidgning. Man har tänkt sig, att efter omkring 5 år en sådan utvidgning skulle äga rum. Och denna utvidgning skulle kosta, såsom den föregående talaren också angaf, 113,000 kronor.

I det beloppet, det vill jag till en början påpeka med anledning af en anmärkning, som den föregående talaren gjorde, är inberäknad just kostnaden för den af honom såsom nödvändig påyrkade omläggningen af golfvet i postverkets lokal. Det är nämligen framför allt postverket, som skulle behöfva denna utvidgning. Hur ställer det sig då efter den ökade kostnad, som man sålunda skulle hafva nedlagt? Jo, då får man kostnaden för det nuvarande stationshuset till 421 tusen kronor, som jag har att jämföra med kostnaden för det nya huset, eller samma siffra som förut, 521,000 kronor. Då är det beräknadt i hyra för det nuvarande huset 24,350 kronor och för det nybyggda 22,550 kronor. Det blir i procent 5,2 procent på det gamla och 4,1 procent på det nya huset. Därtill kommer, att hyran är beräknad så, att för post- och telegraflokalerna skola betalas i det nuvarande huset 17,550 kronor och i det nya huset 19,000 kronor, således 1,450 kronor mer, än om vi behålla det gamla huset.

Så har man emellertid tänkt sig, att i en framtid, om några tiotal år, det kan behöfvas en ytterligare utvidgning, men för den utvidgningen skulle äfven det nya huset tarfva en större omändring. Kostnaderna skulle ställa sig så, att för tillbyggnaden af det gamla huset skulle erfordras 34,000 kronor och för omändringarne i det nya 20,000 kronor. Då skulle alltså det nuvarande huset kosta 455,000 kronor och det nybyggda huset 521,000 kronor. Jag skulle få i afkastning i förra fallet 26,200 kronor, i det senare fallet 24,050 kronor, d. v. s. en nettobehållning på 5,2 procent i förra fallet och på 4,2 procent i senare fallet. Det är 1 procent skillnad. Dock skulle därvidlag hyran för post- och telegrafverken beräknas till 3,400 kronor lägre, om man behåller det gamla huset, än om man bygger ett nytt.

Nu har den föregående talaren antydt, att beräkningarne rörande kostnaderna för ändringar och tillbyggnader icke skulle vara säkra och tillfredsställande. De äro dock gjorda af en känd byggnadsfirma här i staden, och de äro fullt detaljeradt och specificerad uträknade, så långt man kan komma för närvarande. Alltså tror jag, att man kan hafva tämligen stor trygghet för att dessa beräkningar äro tillförlitliga.

Den föregående talaren åberopade också mot dessa rentabilitetsberäkningar, att man icke skulle hafva inberäknat den sista på-

ökningen af 24,000 kronor. Såsom framgår af hvad jag förut anfördt, är denna kostad inräknad i de förut omnämnda kalkylerna.

Vidare åberopade han, att man beräknat hyrorna för högt. Hyrorna äro emellertid icke beräknade till andra belopp än dem, som nu utgå, med någon obetydlig förhöjning, om vi gå långt fram i tiden, för lokaler som användas till försäljningslokaler. Man kan ju icke säga någonting därom, att i en stad som Gäfle man beräknar, att hyrorna skola något stiga; det är för öfrigt högst obetydligt.

Jag tror således, att det är alldeles oriktigt att, som den föregående talaren, säga, att man får kosta på det nuvarande huset lika mycket, som skillnaden i inköpspris skulle gå till.

Hvad den påstådda eldfaran beträffar, är jag icke i tillfälle att närmare yttra mig därom. Den nuvarande lokalen har dock användts en längre tid, och man har hittills icke ansett den vara eldfarlig. Ej heller tror jag, att man kan göra någon anmärkning däremot att staten uthyr lokaler. Om staten sedan, därest köpet kommer att gå i verkställighet, gör någon ändring med hyresgästerna, det kan ju blifva en senare fråga, men att uthyrning sker af sådana lokaler, som ej omedelbart behöfvas, är ju icke märkvärdigt. Det har man beräknat äfven för det fall, att man skulle bygga nytt hus, emedan man måste taga till det så, att det beredes utvecklingsmöjligheter. Man måste ju se till att kunna hyra ut lokalerna, tills de komma att behöfvas för en eventuell utvidgning.

Då Riksdagen i fjol afslog Kungl. Maj:ts framställning i förevarande hänseende, yttrade Riksdagen, att det icke syntes vara fullt utredt, huruvida huset vore för ändamålet lämpligt, och om det ej blefve billigare och bättre att skaffa ett nytt. Nu har enligt min uppfattning en fullt tillfredsställande utredning förebragts, att det i det nu begagnade huset blir fullt lämpliga lokaler och att det i ekonomiskt afseende ställer sig betydligt förmånligare att inköpa detta hus än att bygga ett nytt hus. Vid sådant förhållande synes det mig vara det riktigaste och klokaste att, på sätt i propositionen är föreslaget, inköpa det hus, däri post- och telegraflokalerna nu äro inrymda.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Efter den sakrika utredning, jämte de siffror statsrådet lämnat i detta ärende, har jag naturligtvis icke något att tillägga. Såsom nämndes, var detta ärende föremål för Riksdagens behandling äfven förra året, och då voro vi, som hade detta ärende till behandling, särdeles tveksamma och vågade icke afgöra detsamma, utan begärde en ytterligare utredning däraf. Denna utredning har nu skett, och med alla de upplysningar i ärendet, som nu lämnats oss, hafva vi inom afdelningen kommit till det resultat, att det vore fördel-

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)*

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)

aktigast för staten att köpa ifrågavarande hus. När vi äfven i år kände oss något tveksamma, så, för att förvissa oss om det verkliga bästa i detta fall, tillkallade vi generaldirektören för telegrafverket, och denne lämnade oss mycket sakrika upplysningar om frågans innebörd. I vissa fall ställde vi oss såsom opponenter för att ytterligare komma in i denna viktiga fråga, men han öfverbevisade oss i alla fall, så att vi slutligen kände oss föranlåtna att gå med på Kungl. Maj:ts beslut. När nu Första Kammaren redan tagit detsamma, så, för den händelse Andra Kammaren skulle afslå utskottets hemställan, vet man icke, huru detta ärende skulle komma att afslutas. I alla händelser bör saken dock vara ordnad inom rimlig tid, och detta är icke något, som kan verkställas på en gång, utan det sker successivt och långsamt, för den händelse det skall byggas nytt.

Sådant ärendet nu föreligger, är saken klar. Fackmännen och den styrelse, som därmed har att göra i hufvudsak, känna sig belåtna, och de ha ställt sig på den punkten, att de gärna önska, att Riksdagen antoge förslaget.

Såsom frågan nu föreligger, kan jag icke annat än yrka bifall till statsutskottets förslag i den nu föredragna punkten af betänkandet.

Herr Hammarskjöld: Den förste talaren i denna fråga, tillika reservant i ärendet, har redan så grundligt ifrån källaren upp till taket gått igenom det nu föreslagna huset i Gäfle, att jag icke har någonting nytt att komma med, men då jag i alla fall vill yttra mig i samma syfte som han, torde det vara mig tillåtet att få stryka under något af hvad han sagt.

När ärendet var före i fjol, skickades af statsutskottet två personer, bland hvilka jag var den ene, till Gäfle för att på ort och ställe bese huset och afgifva yttrande till utskottet om detsamma. Vi båda gingo igenom huset så grundligt vi kunde och inhämtade upplysningar af personer i Gäfle, både sådana, som hade med saken att göra, och — sådana, som icke hade det. Vi kommo till det enhälliga resultatet, att vi alldeles bestämdt afstyrkte inköp af huset. En af orsakerna, hvarför vi afstyrkte det, var den, att vi tyckte, att priset var alldeles för högt. Detta var emellertid icke den enda och förnämsta orsaken. Den förnämsta orsaken var den, att vi tyckte, att huset icke lämpade sig väl för ändamålet. Nu har Kungl. Maj:t återkommit med sin framställning till Riksdagen, och Kungl. Maj:t har låtit verkställa en synnerligen omsorgsfull utredning af frågan, så att den föreligger i ett i alla hänseenden väl utredt skick.

Nu är frågan således den: skall staten inköpa huset eller icke? I trots af den verkställda utredningen står jag fortfarande på samma ståndpunkt som förlidet år, nämligen att jag afstyrker in-

köpet. Skälen äro, som jag redan sagt, så väl anförda af herr Olsson i Fläsbro, att jag egentligen icke skulle behöfva yttra mig, men något litet kan ju vara att tillägga.

Det kanske icke är herrarne bekant, att det hus, hvarom det här är frågan, utgör hälften af ett stort byggnadskomplex, som ligger vid järnvägstorget i Gäfle, midt emot järnvägsstationen. Det är utan gensägelse den bästa plats, som finnes i Gäfle, men denna byggnad är så uppförd till det yttre, att fasaden utgör ett sammanhängande helt med ett midtparti, i hvilket icke alls finnes någon för en yttlig iakttagare märkbar skillnad mellan båda egenommarne. De ha naturligtvis en brandmur emellan sig, men utvändigt ser det ut som en enda egendom. Denna anmärkning kan ju förefalla obetydlig, men jag tycker dock, att det icke är riktigt angenämt, att staten på det viset skulle få ett halft hus. Om ägaren till den andra delen skulle vilja bygga om sitt hus, hvilket jag gärna erkänner sannolikt icke snart kommer att ske, skulle statens byggnad stå kvar med en mycket besynnerlig fasad. Detta är ju en obetydlig anmärkning, men den kan ju ha sitt värde. Hvad jag egentligen har emot inköpet är, att huset från början icke är afsedt för det ändamål, hvartill det nu begagnas, utan det har varit afsedt hufvudsakligen till privata våningar och handelslägenheter, hvarjämte i en flygel finnes ett litografiskt tryckeri. Det är alldeles klart, att våningar, som varit afsedda att uthyras till privatpersoner från början, icke kunna vara lämpliga till lokaler hvarken för telegrafan eller telefonen eller för postverket. Därför har redan på nuvarande ägarnes bekostnad företagits smärre ändringar, för att huset skulle blifva användbart. Hur man än må göra med detta hus, hur mycket man än må ändra och reparera, så förblir det dock ett hus, som saknar åtskilliga af de betingelser, som man fordrar hos en första klassens byggnad för ett statsändamål.

Jag tänker därvid särskildt på, att byggnaden icke har annat än vanliga bjälklag af trä och trägolf, medan man däremot i ett hus med så dyrbar inrättning, som en telefonstation är, gärna vill ha någon större säkerhet emot brandfara. Jag vill speciellt stryka under hvad herr Olsson nämnde om vådan af att hafva alla öfverkopplingsanordningar förlagda uppe på vinden. Det är alldeles klart, att om en eldsvåda skulle inträffa och härja vinden, blifva alla de dyrbara anordningarna där i ett slag förstörda och hela telefonnätet i Gäfle blir försatt ur möjlighet att kunna fungera. I det nya huset åter skulle — såsom herr Olsson nämnde — desamma anordningarna komma att förläggas i källaren. Vidare är det klart, att om man bygger ett nytt hus fristående på en stor och rymlig tomt, kan man där vidtaga alla möjliga moderna anordningar till betryggande mot eldfara. Jag tänker därvid i synnerhet på sådana golf, som finnas t. ex. här i riksdagshuset, näm-

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)*

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.

(Forts.)

ligen betongolf, hvilka äro så beskaffade, att man icke gärna behöfver befara, att eld kan skada dem. Vidare har man i fråga om ett nytt hus möjlighet att redan från början planera allting så, att det blir fullt ändamålsenligt. I det gamla huset, hvarom här är fråga, måste man taga lokalerna sådana de äro och försöka ändra om dem så godt man kan.

Det har uppgifvits af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att beräkningarna öfver reparationskostnaderna äro detaljerade och fullt tillförlitliga. Ja, äfven jag hyser den uppfattningen, att de äro uppgjorda så, att man tror på dem nu, men man behöfver icke ha varit med mycket om att göra ändringar i en byggnad för att veta, att det torde höra till de allra sällsyntaste undantag, då icke dylika ändringar blifva dyrare, än man från början beräknat. Vi kunna vara aldeles förvissade om, att därest staten köper huset och man börjar göra de nu planerade ändringarna uti detsamma, skall det icke dröja många år, förrän Kungl. Maj:t nödgas komma in till Riksdagen med en framställning, där det heter, att under arbetets gång har det visat sig, att det och det också behöfver ändras eller göras nytt. Det är så vanligt detta, att det förekommer ju här vid de ärenden, som vi behandla, så godt som dagligen. Därför får jag för min del säga, att jag icke tror på de uppgjorda kostnadsberäkningarna, utan jag är öfvertygad om, att det hela blir dyrare, än man nu beräknat. Jag vill därmed icke säga, att jag tror, att den ökade kostnaden skall blifva så hög, att den kan fullt utjämna skillnaden mellan ett inköp af det gamla huset och en nybyggnad, men jag tror, att den kan komma att minska denna skillnad ganska betydligt.

Här har nu talats åtskilligt om rentabiliteten och det har därvid sagts, att staten skulle få högre ränta genom att inköpa det nu ifrågavarande huset än genom en nybyggnad. Men betyder detta så mycket? Telegrafverket skall betala hyra till staten och postverket skall betala hyra, men hvad är det egentligen annat än att staten tager ur sin vänstra ficka och lägger i sin högra. Mig synes detta icke vara något annat än en bokföringsåtgärd.

Det har framhållits, att flyttningen af alla ledningarna skulle blifva så dyr; det har beräknats, att kostnaden därför skulle gå till 121,000 kronor. Jag erkänner min inkompetens att kunna beräkna den saken; jag vill blott säga, att jag fullt och fast tror, att denna summa räcker till, ty den synes mig vara rundligt tilltagen.

Jag kan icke heller förstå, att det är någon brådska med denna frågas afgörande, då telegrafverkets kontrakt icke utgår förrän 1912. Postverkets kontrakt utgår ju 1908, men postverkslokaler torde väl i allmänhet icke vara så svåra att få hyra, och för öfrigt skulle det vara mer än märkvärdigt, om ägaren till huset, äfven om det nu öfvergår i annan mans hand, icke skulle vara ytterst tacksam,

så länge som han fick behålla staten som hyresgäst, ty staten är nog i alla fall en ganska god betalare.

Jag har, som sagdt, icke något nytt att tillägga, ty ämnet är redan tämligen grundligt debatteradt. Jag vill blott säga det, att om staten köper denna byggnad, blir den ägare till hälften uti en stor byggnadskomplex, med en half saluhall, en bierhall och åtskilliga andra småtrefligheter, som icke så noga kunna specificeras, men den blir *icke* ägare till ett förstklassigt hus, utan den får ett hus, som är passabelt och som kan användas, men som aldrig kan blifva så bra som ett nytt hus.

Det förefaller mig, som om hvarken Kungl. Maj:t eller telegrafstyrelsen skulle behöfva taga illa vid sig, om Riksdagen nu afslår den här gjorda framställningen. Det synes mig tvärtom, som om båda två skulle kunna bära den motgången med jämnmod, ty det är ingen motgång, utan det är en medgång. Det är ju alldeles detsamma, som att Riksdagen därmed säger till Kungl. Maj:t: »Vi tycka icke, att ni få det riktigt bra, vi vilja gifva er det, som är ändå mycket bättre», och det är väl icke hvar dag, som Riksdagen är mera konungsk än Konungen själf.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Petersson i Påboda: Jag kan icke neka till, att jag finner den situation, som i nu förevarande hänseende råder, vara något underlig. Telegrafverket behöfver en egen bostad i Gäfle; det säger som så: Vi hyra nu här, men vi kunna icke fortsätta att bo här som hyresgäster, utan vi böra komma under eget tak; men vi anse, att den byggnad, där vi för närvarande bo, kan med några reparationer blifva fullt tillfredsställande för våra förhållanden och våra behof. Postverket, som skall bo under samma tak som telegrafverket, har äfven blifvit tillspordt i frågan och det förklarar: Byggnaden och lokalerna blifva med de och de ändringarna just sådana, att de motsvara våra behof, och de blifva i hvarje fall billigare för oss, än om vi skola flytta in i ett nytt hus, som alltid blir dyrare och där vi följaktligen måste betala högre hyra. Därtill kommer också — säger postverket — att i det nya huset komma vi längre bort från järnvägsstationen, och transporten af posten blir på grund däraf dyrare. Båda dessa stora verk, hvarom det här är fråga, förklara alltså, att det hus, som de nu innehafva, är för dem fullt tillräckligt och lämpligt, och de framhålla, att det skulle kosta 100,000 kronor mera och blifva mindre rentabelt för staten, om det skulle byggas ett nytt hus för dessa verk, och därför tillstyrka de den billigare vägen, nämligen inköpet af det gamla huset.

Den siste talaren anförde hufvudsakligen två skäl mot ett dylikt inköp. Det ena af dessa skäl var det, att det skulle blifva för dyrt för staten att inköpa det ifrågavarande huset. Men han

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)*

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gästle.
(Forts.)

visade icke på något sätt, att det blir billigare att gå den andra vägen och bygga ett nytt hus. Han sade visserligen — och det nämnde också den förste talaren — att det är mycket vanligt, att kostnaden för reparationer blir större, än som beräknats, men, mina herrar, är det icke lika vanligt, att kostnaderna för nybyggnader öfverskrida den summa, som man från början beräknat? Om herrarne vilja göra sig litet besvär med att taga någon kännedom om de senaste byggnadshistorier, som staten haft att skaffa med, tror jag, att herrarne skola finna, att den slutliga kostnaden alltid gått långt utöfver det, som man först tänkt och sagt. Jag får således säga, att jag, från kostnadssynpunkt sedt, har mycken respekt för nybyggnader. Jag tror, att om Riksdagen nu skulle besluta att hellre bygga ett nytt hus än inköpa det hus, som nu är fråga om, skulle det icke stanna vid dessa 300,000 kronor, utan det skulle blifva mycket dyrare. Till dessa 300,000 kronor komma naturligtvis kostnaden för köp af tomten och flyttning af hela den attiralj, som hör till telegraf- och postverken. Ja, mina herrar, nybyggnader kosta nog penningar, det kunna vi bland annat finna af den del af statsverkspropositionen, som vi nu hålla på att behandla.

Jag kan icke för min del, herr talman, se annat, än att om kammaren vill handla något så när ekonomiskt, klokt och förståndigt, bör den i enlighet med hvad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit inköpa det ifrågavarande huset. Det andra skälet, som anfördes mot inköpet, var, att huset icke skulle vara lämpligt för ändamålet. Men mot detta herr Hammarskjölds påstående kan väl sättas telegrafverkets eget och af dem anlidade arkitekters omdöme och sakkunskap. Icke må man väl fränkänna telegrafverket förmågan att själf bedöma en sak, som ligger det så nära. Det skulle verkligen — jag upprepar det än en gång — se mycket besynnerligt ut, om Riksdagen skulle ansluta sig till den siste talarens mening och säga: »Ni» — d. v. s. telegrafstyrelsen och generalpoststyrelsen — »ha visserligen förklarat, att det nuvarande huset är tillräckligt för edra behof, men det tycka inte vi, utan vi tycka, att ni skola ställa edra kraf mycket högre och begära rymligare och bättre lokaler, äfven om det skulle kosta mera pengar».

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets nu föreslagna hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Då jag står antecknad som reservant tillsammans med herr Olsson i Fläsbro, ber jag att få angifva, hvarför jag har en med honom samstämmande uppfattning i denna fråga.

Till en början ber jag att, trots det att de skäl, som såväl af denna diskussions inledare som sedermera af en talare på kalmar-

bänken framhållits, synas fullgoda, med några ord få bemöta ett och annat af hvad som yttrats dels af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, dels af en senare talare.

Det har af dessa talare framhållits, att postverket skulle, äfven det, vara så synnerligen belåtet med att få sina lokaler i det gamla huset. Om vi emellertid läsa å sid. 68 i det till utlåtandet bilagda protokollet, hvad chefen för kungl. generalpoststyrelsen där säger, kunna vi icke undgå att finna, att bakom hans ord — låt vara, att det rör en sak, som kan bagatelliseras — i alla fall framlyser en annan uppfattning än den nyss angifna. Det heter nämligen där: »Å andra sidan kunde genom postkontorets inrymmande i ett nyuppfördt hus lokalerna redan från början anordnas på ändamålsenligaste sätt, hvarjämte ett erforderligt öfverliggningsrum för järnvägspostpersonal kunde beredas, hvilket icke syntes kunna ske inom den ombyggda lokalen». Med afseende å de årliga hyror, hvilka här varit å tal, skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid den beräkning af hyror i den nya lokalen, som förekommer å sid. 65. Där framhålles, att i det nybyggda huset skola till en början, eller hvad som kallas den närmaste framtiden, finnas tillgängliga till uthyrning ej mindre än 9 kontorslokaler. Dessa beräknas tillsammans kunna uthyras för 3,550 kronor, det vill säga per kontorslokal i ett centralt beläget, nybyggt hus — 485 kronor. Jag tror verkligen, att detta hyresbelopp är ytterligt lågt beräknadt, då det gäller, för att använda telegrafstyrelsens egna ord, en stad, hvilken, såsom Gäffe, är stadd i en så stark utveckling.

Sedan skall jag be att få fästa uppmärksamheten på de räntor, hvilka omtalas å pag. 69. Där står nämligen, att från köpeskillingen, som beräknas till 421,000 kronor — och jag förmodar, att denna köpeskillning också har inflytande på rentabiliteten, så att om min anmärkning, såsom jag tror, är riktig, få vi nog sänka räntan från 5½ till något under 5 % — där står alltså, såsom jag sade, att från denna köpeskillning bör dragas räntan å kostnaderna för ändring för postverket eller 21,000 kronor, hvilken ändring kunde uppskjutas omkring 5 år. Nu är det väl fråga om, huruvida denna reparation verkligen skall kunna uppskjutas så länge. Ja, det är nog fråga om mer. Det är nämligen fråga om, huruvida telegrafstyrelsen räknat rätt med afseende å de hyror, som styrelsen har att emotse i det inköpta halfva huset. Förhållandet är dock, mina herrar, att detta hus — jag talar om den halfva af huset, om hvars inköp det här är fråga — innehåller, utom ölstuga, också en porterkällare, och denna porterkällare betalar, om jag icke är oriktigt underrättad, 1,200 kronor i hyra per år. Kan det nu vara rimligt, att staten skall köpa ett hus och uttaga hyra från en sådan hyresgäst. Jag frågar detta särskildt med tanke på den debatt, till hvilken vi här i förmiddags voro vittne. Om staten köper huset, ja, då får naturligtvis hyresgästen draga sina färde,

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäffe.
(Forts.)*

Angående förmodligen under trycket af denna debatt. Hvem får staten inköp för tele- i stället? Det är nog en fråga, som man bör hafva rättighet grafverket af att göra. en fastighet i Gäfle.

(Forts.)

Jag tillåter mig också att frambålla en annan synpunkt. När jag genomläser det nu föreliggande betänkandet, kan jag icke låta bli att tänka på en gammal personage i Uppsala, som jag tror vara känd af den äldre generationen från Fyris stad, cursor Bergman. Han hade en liten kåk i hörnet af Bredgränd och Västra Ågatan. Och den var ej stor, men den blef allt större och större. Där kommo studenterna och frågade honom: Hör nu farbror — han var nämligen farbror med dem alla — finnes det icke ett rum för mig? Nej, sade cursor, det finnes det icke nu, men det kan bli. När kan det bli? Ja, för allt i världen, det behöfver icke dröja så länge. Och så byggde cursor på och byggde på igen. Det finnes väl ingen, som icke känner igen huset, då jag nämner dess namn: Imperfektum.

Här står nu vidare i protokollet, att genast efter inköpet skall i summan för reparationer äfven ingå kostnaden för »gårdsfasadens putsning och affärgning i ljus ton för beredande af bättre dager i de åt gårdssidan liggande lokalerna». Således en ändring, som genast behöfver vidtagas. Nu skola vi dock komma ihåg och försöka tänka oss, att detta gäller den postverket redan nu knappast värdiga lokalen. Staten får börja med att färga sin andel på annat sätt, än den del af huset, som bolaget fortfarande äger, är målad. Sedan blir det ytterligare förändringar och reparationer. Det skall anordnas för paketexpeditionens behof »en särskild utbyggnad på gården, försedd med riklig takbelysning, förutom belysning genom sidofönster». Förhållandet är likväl, att denna gårdsplan visserligen kan sägas ligga åt en bakgata i förhållande till stora torget, åt hvilket hufvudfasaden vetter, men den är i alla fall kanske en af stadens mest trafikerade gator. Åt det hållet ligger en liten envåningsbasar, som förut omtalats, och öfver denna ser man säkerligen från gatan mycket lätt den nyputsade gårdsfasaden med sin varma färgton. »I en aflägsen framtid» skall man bygga på en våning åt Kyrkogatan och på det viset få en lapp på huskomplexet. Jag förmodar också, att i en ändå aflägsnare framtid det kan komma ännu flera lappar på det gamla klädet. Byggnadsstadgan har förut här åberopats, och det synes mig dock i alla fall, mina herrar, som om man skulle kunna hafva rättighet att i detta sammanhang påminna om hvad som står i sista stycket af 38 §: »Då nämnden pröfvar byggnadsfrågor, bör tillses, jämte annat — — — att byggnaderna tillfredsställa billiga anspråk på smak och prydlighet». Detta är nu för mig bestämmande.

Det synes mig emellertid vara värdt att också fästa uppmärksamheten ännu en gång på en annan sak. Under förmiddagens debatt framhölls här med synnerlig skärpa, jag skulle nästan vilja

säga hänsynslöshet af en Gäflerepresentant, hurusom det måste anses under all moral, att utskänkning ägde rum å staten tillhörande mark. Jag vet icke, hvarför den ärade representanten nu lyser med sin frånvaro, men nog synes det mig, som vore det lika viktigt att söka hindra inköpet utaf en egendom, där redan nu finnes en hyresgäst, som idkar sådan rörelse, och då därtill kommer, att vi aldrig kunna komma ifrån såsom närmaste granne ett utskänkningsbolag. Denna närmaste granne kommer utaf alla främlingar att tydas såsom varande hyresgäst i statens ägande hus.

På grund af det nu anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindgren i Örebro: Herr talman! Jag kan icke hjälpa, att de skäl, som äro anförda mot inköpet utaf ifrågavarande hus i Gäfle, tyckas mig nästan vara de obotfärdigas förhinder. Om jag skulle börja, där den föregående talaren slutade, så talade han om, att det i detta hus funnes uthyrdt en porterkällare, hvilken betalade 1,200 kronor i årlig hyra, och vidare att det icke skulle passa för staten att vara hyresvärd för en sådan hyresgäst, som idkade försäljning af öl och porter. Jag instämmer af allt mitt hjärta uti, att det icke passar för staten att vara hyresvärd för en sådan rörelse. Men hvad hindrar väl staten att uppsäga denna hyresgäst, som blott betalar 1,200 kronor om året? Källaren bör väl kunna användas för *något* annat ändamål. Äfven om staten måste i så fall sätta ned hyran för den med några hundra kronor, så hvad betyder det väl? Det är en affär, som staten och telegrafverket kunna bära.

En nybyggnad skulle kosta 100,000 kronor mera än den anordning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Men om denna nybyggnad icke behöfver uppföras, så sparas så mycket, att man skulle kunna afstå hela hyran för porterkällaren, hvarigenom utskänkningsbolaget till granne där. Jag tror, att det endast är utskänkningsbolagets kontor, som ligger i närheten. Men i alla händelser — hvar helst man köper hus eller bygger hus, hvem kan svara för, hvilken granne man får? Det skälet kan icke väga något att tala om. Här har sagts, att man endast köper halfva huset. Detta är sant. Men hvad betyder det, då man kan skilja husen åt och då de redan äro skilda med brandmur? Det nämndes, att om grannen skulle bygga om sitt halfva hus, så skulle det kunna hända, att det blefve i en olika stil. Detta är ett skäl, som det icke är värdt att tala om, ty om något sådant skulle ifrågakomma, hvilket icke är troligt, så skulle byggnadsnämnden ju vaka öfver hvad som

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)*

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)

bygges och huru det bygges. Och för resten — hvad skulle det göra? Hvad gör det, om den ena halfvan skulle ha något annat utseende än den andra?

Det nämndes, att man behöfver få ljusa färgtoner på den inre fasaden. Den, som varit på platsen, ser nog strax, att detta är mycket praktiskt och något, som behöfver göras, för att telegrafverkets lokaler skola blifva ljusare än de äro. Men detta är väl icke något skäl, som talar emot saken, utan tvärtom för och visar, att telegrafverket bör äga huset för att få fria händer.

Man talade vidare om, att det kunde vara farligt att ha koppelinrättningar på vinden. Jag vet, att telegrafverket har till sitt förfogande kompetenta, erfarna fackmän och skickliga ingenjörer, som kunna sköta om den saken; naturligtvis skall byggnaden förbättras, om den är eldfarlig, så att den blir eldfast så långt ske kan.

Hvad som spelar största rollen för att telegrafverket och telefonstationen, som behöfva de största lokalerna, böra vara ägare till huset, är, att det finnes knappast någon inrättning, som mera än dessa har behof att sitta i stilla och orubbadt bo. Flyttningar för dem äro förenade med oerhörda kostnader, och det måste man tänka på; här har ju nämnts 121,000 kr. Men icke endast det, utan det värsta är den tidsspillan och de svårigheter och obehag af allehanda slag, som äro förenade med en sådan flyttning, hvarför det för dem är af största behof att få sitta i lugnt bo och vara i ro. Det är visserligen icke alldeles omöjligt att flytta dessa stationer, men jag vet, att det är mycket svårt. Det böra alla kunna fatta. I synnerhet erbjuda de underjordiska kablar, som finnas i jorden och under huset, stora svårigheter, om man skall flytta om. Det är opraktiskt att så göra utan i nödfall. Då telegrafverket förklarar sig nöjdt och ingenting har att invända mot huset och likaså postverket, så är det vår skyldighet att gå till mötes hvad som begärts och inköpa huset.

Det nämndes, att priset för egendomen skulle vara för högt. Det tror jag också var fallet från början. Men då priset nedsatts 50,000 kronor och utredningen i öfrigt ger vid handen, att affären är god och rentabel, så är det klokt att köpa huset, så att telegrafverket slipper flytta. Ty att flytta sådana inrättningar är — som sagdt — dyrbart och svårt, och det värsta är, att det är förenadt med så mycken tidsspillan och störande afbrott för telefonsamtalen. Jag kan icke för min del se saken på annat sätt, i synnerhet då det gäller en så pass stor stad som Gäfle; där telefonstationen är stor och en utvidgning af nätet behöfelig, där bör telegrafverket få slippa flytta. Jag tycker det vore anmärkningsvärdt, om, då telegrafstyrelsen och poststyrelsen liksom också herr statsrådet och chefen för civildepartementet talat för sparsamhet, icke Andra Kammaren skulle erkänna och godkänna en sådan sparsamhet från styrelsernas sida.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

*Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)*

Herr Ericsson i Vallsta: Herr talman! Den närmast föregående talaren sade, att det skulle vara en smal sak att afhysa den hyresgäst, som finnes i det ifrågasattade huset. Ja, det må vara alldeles rätt, att det går för sig. Men i den delen af huset, som staten icke skulle köpa, finnes en brännvinsutskänkning, och huru staten skulle kunna få bort den, kan jag icke begripa. Jag tänker, att den nog blir kvar, och då kan det svårligen undvikas, att allmänheten får den uppfattningen, att staten hyr ut lokal för brännvinsutskänkningen. Herr Lindgren frågade också, hvad man har för borgen, att det blifver någon nybyggnad utaf, därest vi nu afslå det ifrågasatta inköpet. Till svar därpå vill jag fästa talarens uppmärksamhet på, att reservanterna föreslå afsättande af 100,000 kronor till nybyggnad, och detta är enligt mitt förmenande borgen nog.

Jag vill tillägga, att jag i likhet med herr Olsson i Fläsbro gått igenom huset från källare till vind och fått samma uppfattning som han, hvarför jag till fullo instämmer i de anmärkningar, som han gjort.

Jag yrkar bifall till hans reservation.

Herr Lindgren i Örebro: Herr talman! Den föregående talaren nämnde, att allmänhetens dom skulle bli så svår, därför att det finnes utskänkning i andra halfvan af detta hus. Jag kan icke tänka mig, att man skulle behöfva böja sig för sådana skäl. Ty om allmänheten blir upplyst om rätta förhållandet, så tror jag, att allmänhetens omdöme skall utfalla annorlunda, och jag tror icke, att telegrafverket skall komma att få några olägenheter af hvad som försiggår i andra halfvan af huset.

Jag vidhåller min förut uttalade åsikt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herrar Olsson i Fläsbro och Starbäck afgifna, vid momentet fogade reservationen. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, fann förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja godkändt; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten mom. c) af utskottets förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Angående
inköp för tele-
grafverket af
en fastighet
i Gäfle.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herrar Olsson i Fläsbro och Starbäck afgifna, vid momentet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 68 ja men 87 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Mom. d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. e).

Efter föredragning af detta moment yttrade:

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Af departementschefens yttrande rörande denna punkt i statsverkspropositionen finner man, att de platser i landsorten, för hvilka ifrågasvarande anslag närmast är afsedt, äro Härnösand och Jönköping. Af denna anledning skall jag be att få yttra några ord beträffande denna angelägenhet.

Jag vill då först och främst uttrycka min tillfredsställelse öfver, att vederbörande ägnat sin uppmärksamhet åt telegrafverkets behof af bättre lokaler i det samhälle, som jag har äran att representera.

Och jag vill i det sammanhanget särskildt be att få till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet å detta samhälles vägnar rikta en vördsam vädjan, att de åtgärder icke måtte uppskjutas, hvilka afse att åt vårt samhälle bereda bättre lokaler såväl för post- som för telegrafverket. Jag nämner äfven postverker, ty det har upplysts, att en nybyggnad för telegrafverket i Jönköping skulle liksom i Gäfle inrymma icke blott telegrafverkets, utan äfven postverkets lokaler. Och det är i synnerhet postverkets lokaler i vårt samhälle, som äro i sådant skick, att bland allmänheten ett stort och berättigadt missnöje råder med desamma. För dem, som känna de lokala förhållandena i Jönköping, är det bekant, att denna stad utgöres af tvenne från hvarandra fullständigt skilda delar, en större, som rymmer ungefär $\frac{3}{5}$ af invånarantalet, och en mindre. I den större stadsdelen finnes icke något postkontor, utan är detta förlagdt midt i den andra och mindre stadsdelen. Under den senaste tiden har man

visserligen inrättat ett s. k. brefuppsamlingsställe i den större och nyare stadsdelen, men detta är af sådan beskaffenhet, att endast vissa postangelägenheter kunna uträttas där. När man kommer dit, får man alltså ofta det beskedet, att den saken icke kan uträttas där; och till detta kommer, att icke ens i den äldre stadsdelen något fullständigt postkontor finnes på ett ställe, utan man nödgas, om man har flera postangelägenheter att uträtta, oftast att äfven där gå från den ena platsen till den andra, innan man kan blifva betjänad. Härtill må därjämte läggas, att lokalerna äro trånga, obekväma och i alla afseenden otidsenliga. Med ett sådant sakernas tillstånd i detta afseende kan samhället icke länge nöja sig. Därför har jag velat begagna detta tillfälle för att dels påpeka befintligheten af de nu omnämnda otillfredsställande förhållandena och dels uttala en vördsam anhållan, att de nu påtänkta åtgärderna, som afse anskaffandet af bättre lokaler för post och telegraf i Jönköping, måtte så mycket som möjligt påskyndas.

I öfrigt har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. f).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.

Punkten 20.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för år 1906 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar 1,000,000 kronor, eller samma belopp, som för hvar och ett af åren 1900—1905 blifvit för ändamålet anvisadt.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 169, hade herr *J. Ström* i Transtrand, med hvilken åtskilliga ledamöter af kammaren instämt, föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att bidraget för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar måtte för år 1906 höjas från nu utgående 1,000,000 kronor till 1,500,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med afslag å herr Ströms i Transtrand i ämnet väckta motion, i hvad den skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning, måtte, till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 1,000,000 kronor.

Vid punkten hade emellertid fogats reservation af herrar *Boström*, *Persson* i Tällberg och *Olsson* i Fläsbro, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herr Ströms i ämnet väckta motion måtte, till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 1,200,000 kronor.

Punkten föredrogs, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr Ström i Transtrand: Herr talman, mina herrar! I egenkap af motionär i denna fråga torde det tillåtas mig att här säga några ord.

Då jag tagit kännedom om, huru stora belopp, som erfordras för att de begärda bidragen till vägbyggnader skulle kunna inom någorlunda rimlig tid beviljas, har det synts mig som en trängande nödvändighet, att Riksdagen för ändamålet beviljar ett något högre anslag än det för närvarande utgående, nämligen en million kronor. När jag först tänkte på saken, fattade jag det beslutet att anhålla, att Riksdagen måtte fördubbla anslaget, enär, såsom jag i motionen påpekat, ansökningar legat inne det sista året, som icke kunnat beviljas, för en beräknad kostnad af 7 millioner kronor. Då jag emellertid öfverlade med några andra, som sedermera jämte

mig underskrifvit motionen, tyckte de, att jag icke borde begära så mycket, utan nöja mig med en half million, och motionen kom därför att lyda på en höjning af 500,000 kr.

Vid tanke på dessa förhållanden synes det mig vara två saker, som man bör hafva klara för sig. Den första är, huruvida nyttan af väganläggningar är sådan, att de böra uppmuntras. Däröfver har jag icke hört mer än en enda tanke. Visserligen kan man få höra den tanken framkastas: ju flera vägbyggnader, desto flera vägar att underhålla. Men det förefaller mig som om de, hvilka begära väganläggningar, måste hafva tänkt öfver, om de vilja bekosta det framtida underhållet och icke funnit det vara en börda i förhållande till de fördelar, som vägen skulle medföra.

Mig synes således ostridigt, att detta är ett behof, som bör uppmuntras, och för att då icke så lång tid skall förflyta, innan vederbörande hafva något hopp att få anslag, synes det mig, att Riksdagen bör behjerta en sådan sak och lämna ett högre anslag, än som nu utgår.

Utskottet har gentemot min motion sagt, att som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sig nöjd med detta anslag och Kungl. Maj:t därför icke begärt något högre, och vidare med hänsyn till, att det finnes så många andra anslagskraf, har utskottet icke ansett sig kunna yrka på någon förhöjning. Hvad då det första beträffar, tror jag mig kunna upplysa, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med tacksamhet skulle se, om den kunde få disponera något högre bidrag, än för närvarande står den till buds.

Att utskottet med hänsyn till sparsamheten icke ansett sig kunna förorda anslaget höjande är ju naturligtvis en beaktansvärd sak. Emellertid synes det mig, som om på detta område sparsamheten icke bör vara den enda bestämmande synpunkten. Hufvudsaken är väl, att man sparar, där det verkligen behöfves, och icke sparar så, att man gör sig skada med det. Mig synes, att sparandet här verkligen blir till skada i många fall. Ofta inträffa sådana förhållanden, att kostnadsförslag, som fått ligga i fem, sex, kanske åtta år, måste omarbetas, för att medlen skola beviljas, och då blifva de vanligtvis högre, än om man kunnat få bygga förut.

Jag skulle därför helst sett, om min motion kunnat vinna behjartande, och helst skulle jag yrkat bifall till densamma. Men som ingen af utskottets ledamöter ställt sig på min sida i det fallet, utan reservanterna föreslagit ett mindre belopp, skall jag icke göra något yrkande om bifall till min motion, utan i stället yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

*Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Matsson* och *Olsson* i Älfaldalsåsen.

Vidare yttrade:

Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

Herr Nilsson i Skärhus: Det är visserligen ett behjärtansvärdt ändamål, som här föreslagits anslag till. Men man bör vara försiktig, då det är fråga om beviljandet af så stora summor. Tänka vi oss något tillbaka i tiden, finna vi, att detta anslag utgick först med 300,000 och höjdes därefter till 400,000 kronor. Sedan steg det till 600,000 kr. och så höjdes det i ett tag till *en million*. Då får man vara betänksam, innan man rusar i väg och höjer detta anslag, så att det blir alltför stort.

Det finnes många omständigheter, som tala för att detta är ett särdeles beaktansvärdt ändamål, så att huru stora summor som helst kunna användas till nytta, men det kan i många fall vara klokt att gå litet försiktigt till väga. På samma gång man det gör, kan man få sina arbeten utförda för rimliga pris. Anslår man alltför höga belopp, blir förhållandet alltid det, att ansökningar i samma mån komma att ökas och att det blir ett rusande på detta område, som kan blifva ganska allvarsamt.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Inom utskottet har jag påyrkat en förhöjning af endast 200,000 kronor å ifrågavarande anslag. För min del skulle jag helst hafva sett, om det blifvit ett rent bifall till motionärens förslag, ty, såsom motionären nyss framhållit, är detta ett så behjärtansvärdt ändamål, att man till och med nära nog af sparsamhetsskäl skulle kunna yrka bifall till något högre belopp. Men anledningen, hvarför jag reserverat mig för endast detta belopp, är att söka däruti, att det framkommit såsom ett kompromissförslag från den afdelning inom statsutskottet, till hvilken jag hör, och som haft den första förberedande behandlingen af denna fråga. Inom afdelningen voro vi tämligen eniga därom, att någon förhöjning borde ske, och när vi, som önskade bifall till motionen, läto pruta med oss till en höjning af endast 200,000 kronor, anslöt sig majoriteten inom afdelningen till denna mening, och vi hoppades då att kunna genomdrifva densamma äfven inom statsutskottet. Detta lyckades oss emellertid icke, men jag anser mig därför icke böra ändra min ståndpunkt, utan jag håller fortfarande på detta förslag och anhåller att få yrka bifall till detsamma.

Nu kan man visserligen säga, att det statsbidrag, som för närvarande utgår, är tämligen afsevärdt, och jag har också mycken respekt för dessa höga statsutgifter. Men det är likväl ett så behjärtansvärdt ändamål, som har så stor betydelse för vårt land, att vi verkligen böra anstränga oss till det yttersta för att bereda lättare kommunikationer inom vårt land. Frågorna om bidrags erhållande pröfvas mycket grannlaga och kostnaderna blifva ganska afsevärda för den det vederbör, ty, såsom herrarne veta, förhåller

det sig så, att staten beviljar $\frac{2}{3}$ af den beräknade kostnaden, och om man någon enda gång skulle lyckas att verkställa någon väganläggning till lägre belopp än den beräknade kostnaden, så utgår dock icke statsbidraget med mera än $\frac{2}{3}$ af den kostnad, som blir den verkliga. Men då den verkliga kostnaden öfverskrider den beräknade, såsom det tyvärr ofta händer, får man det oaktadt icke mera än $\frac{2}{3}$ af den beräknade kostnaden, och det inträffar icke sällan, att vederbörande väghållningsdistrikt får bidraga med hälften af den beräknade kostnaden. Det är dels därför och dels därför att det nu ligger inne en sådan massa ansökningar om väganslag ända upp till 7 millioner kronor, som jag anser, att det vore af yttersta vikt och skulle lända till verkligt gagn för vårt land, om åtminstone denna kammare benäget ville lämna sitt understöd till reservationen, till hvilken jag anhåller om bifall.

*Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)*

Med herr Persson i Tällberg förenade sig herrar *Boström*, *Emthén* och *Andersson* i Baggböle.

Herr vice talmannen: I föreliggande utskottsutlåtande finna herrarne på sid. 37 en tabell, upptagande fördelningen af ifrågasvarande anslag till de respektive länen. Herrarne se däraf, att de största summorna hafva gått, såsom var att förvänta, till de norrländska länen, och väl förstår man, att dessa län i allmänhet sedt bättre behöfva bidrag till väganläggningar än hvad förhållandet kan vara inom landet för öfrigt. Men skillnaden är för stor, för att man icke skulle komma att fästa sig vid densamma, och man ser alldeles tydligt, att, om det skall fortgå i berörda afseende allt framgent såsom hittills på detta sätt, det blir en beskattning på den öfriga delen af landet till fromma endast för Norrland. Jag missunnar visserligen icke Norrland hvad det får, men det är icke någon rättvisa i ett sådant förfaringssätt, att t. ex. somliga län få endast några tusen kronor — ja, det finnes till och med län, som icke få någonting af detta anslag.

Under år 1904 utgick i rundt tal från detta anslag till Norrbottens län icke mindre än 276,000 kronor, till Västerbottens län 78,000, Jämtlands län 69,000 och till Västernorrlands län 83,000 kronor. Närmast bland de öfriga länen inom landet står Älfsborgs län med 63,000 kronor. Sedan minskas beloppen oupphörligt för att i några län nedgå till rent ingenting.

Det må väl ock kunna sägas, att, när staten bidrager med så pass stort årligt anslag som 1,000,000 kronor för nya vägars anläggande och backiga vägars förbättrande, detta må anses vara tillräckligt.

Det har af den ärade motionären, herr *Ström*, anförts, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för honom upplyst, att den med stor tacksamhet skulle mottaga ett högre anslagsbelopp, än hvad Kungl.

Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

Maj:t föreslagit, och fördela det på vägbyggnader inom landet. Men vid hvilket af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uttalanden har Riksdagen rätt att mest fästa afseende? Antingen det, som gifvits till enskild person, eller det, som styrelsen gjort till Kungl. Maj:t? Vi finna nämligen af handlingarna i ärendet, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke tillstyrkt något högre belopp, än hvad Kungl. Maj:t föreslagit, eller 1,000,000 kronor. Vi må också väl besinna, hvad en talare nyss anförde, nämligen att detta anslag stigit oerhördt fort. Jag vill minnas, att jag var med i Riksdagen, då detta anslag icke utgjorde mer än 300,000 kronor, för att sedermera stiga till 400,000, en half miljon och sedan till hvad det nu är eller en miljon kronor. När man betänker de stora kraf, som ställas på statsbudgeten, synes mig, att man borde vara belåten med hvad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit samt utskottet tillstyrkt, och anhallar jag för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ström i Transtrand: Herr talman, mina herrar! Det var ett uttalande af herr vice talmannen, som jag icke kan låta passera oanmärkt. Han påpekade nämligen med anledning af de siffror, som här äro uppgifna rörande fördelningen af vägbyggnadsfonden, att Norrbottens län ensamt fått 276,000 kronor, och det är ju alldeles riktigt, att det länet så fått. Men att det häruti skulle ligga någon orättvisa, det betviflar jag på det högsta. Vi få väl ändå komma ihåg och tänka på, huru förhållandena äro där uppe i Norrland och huru helt annorlunda det är där än i mellersta och ännu mer i södra Sverige. I nästa betänkande på föredragningslistan föreligger äfven en vägfråga, där det gäller att bevilja anslag till hela kostnaden för en väg åt en socken, i hvilken det hittills — märken det — icke funnits någon landsväg. Jag skulle vilja se, huru herrarne skulle tycka om att bo ett eller annat år i en sådan socken, där man icke har någon landsväg på flera mils afstånd. Är det för mycket, om de provinser, som ha järnvägar kors och tvärs, så att man kan frukta att blifva kullkörd liksom af spårvagnarna här i staden — är det för mycket, säger jag, om dessa, som hafva det så bekvämt, hjälpa till litet, för att några kommunikationer skola komma till stånd där uppe, där man alldeles saknar sådana? De blifva nog långt ifrån de bästa i alla fall, men det är ju ändå något. Dessa trakter där uppe med sina rika skogar och mycket annat lämna ju äfven ett ganska väsentligt bidrag till statskassan; och vid sådant förhållande kan jag icke alls finna, att det är något orättvist i, att just dessa trakter få den största anparten af ifrågavarande anslag. Af redogörelsen här i betänkandet ser man, huru anslaget utgått till de särskilda länen; och det gläder mig att finna, att åtminstone icke det län, jag har äran tillhöra, står främst i fråga om anslagsbeloppets storlek, så

att någon kan anse, att jag i eget intresse väckt min motion. Ty jag har verkligen i det fallet tänkt på det hela och på de stora anslagskraf, som behöfvas för ifrågavarande ändamål. Jag skall be, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)*

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Det nämndes nyss, att största delen af anslaget till väganläggningar går till Norrland; och det är ju helt naturligt. På grund af de stora områdena där uppe och de långa vägarne, är det klart, att så skall vara; och jag finner det också riktigt, att anslaget fördelas på sådant sätt. Men en annan sak är, huruvida Riksdagen kan anse sig böra anslå en större summa än den hittills anslagna för detta ändamål. Det har redan påvisats, hvilken hastig ökning detta anslag haft, huru det vuxit år efter år, tills det de sista åren varit 1,000,000 kronor. Det är en ganska stor ökning på kort tid, och jag tror därför, att Riksdagen gör klokast i att nu hålla detta anslag någorlunda jämnt vid samma höjd. Jag tror icke, att det är möjligt att kunna i längden oupphörligt öka ett anslag. Vi se, huru statsbudgeten är ansträngd på alla håll, och då får man tänka på att hålla igen och spara, där så kan ske; och det kan göras här.

Ett annat skäl, som gjort, att jag ställer mig på utskottets sida emot motionären, är det, att nya förslag om ändring af väglagen föreligga och i samband därmed förslag om höjning af statsanslaget till vägunderhållet. Det kan ju nu hända, att ett sådant förslag går igenom; men om man då också höjer nu ifrågavarande anslag, tror jag, att det kan blifva för mycket för det afsedda ändamålet. Jag tror därför, som sagdt, att Riksdagen gör klokast i att åtminstone detta år hålla sig till hvad Kungl. Maj:t begärt och medgifva ett anslag för ifrågavarande ändamål af 1,000,000 kronor i stället för att taga reservanternas förslag om 1,200,000 kronor. Det är många skäl, som tala härför, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Boström: Jag erkänner villigt de skäl, som statsutskottet anfört för sitt afstyrkande af motionen, och jag tänker icke heller upptaga tiden med att orda därom huru långt de kunna vara berättigade. Men då här framhållits det stora anslag, 276,000 kronor, som för 1904 kommit Norrbottens län till del, skall jag be att få upplysa därom, att i dessa 276,000 kronor ingår ett belopp af icke mindre än 210,700 kronor, som Riksdagen år 1903 särskildt anvisade för anläggning af en väg från Arvidsjaur till Muskusselet.

Herr Persson i Stallerhult: Det kan ju tyckas, att detta anslag, som hufvudsakligen skall vara till en lindring för den jord-

Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

brukande befolkningen, borde understödjas af dem, som tillhöra denna befolkning. För min del anser jag dock, att ett anslag för ifrågakvarande ändamål af 1,000,000 kronor är en tillräckligt hög summa, och att vi icke för närvarande böra gå högre. Det ser nästan ut, som om motionären, i likhet med motionärer i allmänhet, resonerar som så, att om man blott får *statsanslag*, är det icke svenska folket, som betalar. Jag däremot hyser den åsikten, att äfven om staten betalar, är det likväl icke någon annan som får släppa till medlen än just svenska folket. Nu veta vi, att vi beträffande vägars byggande och underhåll hafva en särskild lagstiftning och att i detta fall särskilda skattegrunder äro fastställda. Om man ser efter, finner man, att det icke är mindre än omkring 100 millioner af statens inkomster, som inflyta genom indirekta skatter och det öfriga genom direkta. Genom att nu anslå den ena summan efter den andra för sådana ändamål, för hvilka utgifterna eljest enligt lagens bestämmelser skulle utgå af fastigheter och egendomar, är det klart, att man upphäfver fastställda skattegrunder, och det är icke rätt. Om man nu här beviljar ett anslag å 1,000,000 kronor, borde man väl, synes mig, vara belåten.

Men det är icke allenast denna million, som staten lämnar som bidrag till vägars byggande och underhåll, utan det är än mer. Sålunda är för vägdelning anslaget 50,000 kronor, och det bidrag, som enligt väglagen skall utgå till vägunderhåll, uppgår till 600,000 kronor, och vi ha förut i dag anslagit 45,000 kronor till vägundersökningar. Sammanlagdt blir allt detta 1,695,000 kronor. Jag hemställer till herrarne, om det kan vara lämpligt att drifva upp denna summa ännu högre och därigenom ytterligare beskatta dem, som betala indirekta skatter för byggande af nya vägar och förbättring af redan befintliga vägar. Jag för min del anser det icke vara lämpligt.

Nu säger motionären, att »olägenheterna af att så nödgas vänta på bidrag till vägbyggnadsföretag äro helt naturligt i främsta rummet saknaden af samfärdsmedel under tiden. Särskildt vill jag i detta sammanhang påpeka en olägenhet, som ofta gjort sig gällande genom dröjsmål under flera år med beslutade vägbyggnader, nämligen högre kostnader genom ändrade konjunkturförhållanden, hvilket haft till följd, att förslagen måst omarbetas och statsbidragen höjas». Ja, det är mycket svårt att sålunda nödgas undvara samfärdsmedel och ej ha utsikt till att ännu på lång tid framåt kunna få några sådana. Men jag vill då påpeka, att redan nu finnes det på de allra flesta håll vägar, fastän dessa icke äro indragna under den allmänna vägunderhållningen. Men man har då icke heller de stränga vägsynerna, utan den private mannen får underhålla vägen så godt han vill och förmår. För resten tror jag, att om man börjar att i än större skala bygga nya vägar och förbättra gamla, skulle vägdistrikten komma att drunkna i utgifter,

åtminstone om man skulle fortsätta så, som man gått på under de senaste åren.

Det förnämsta skälet till, att jag biträder Kungl. Maj:ts förslag, är det, att jag icke vill, att man skall drifva upp denna anslagssumma i höjden och genom att på det sättet öka statsbehofven vara nödsakad att här votera nya skatter för att få medel till sådana företag, som egentligen böra bekostas af förmögenhetsinnehafvarne.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag gjorda framställning.

Herr Persson i Tällberg: Enligt den siste ärade talarens åskådning skulle man här komma till den slutsatsen, att man borde upphöra med denna fond och i stället börja att på detta område tillämpa helt andra grunder. Men den frågan föreligger ju icke nu. För öfrigt har jag svårt att förstå, hvarför han är så öm om svenska folket just i detta fall. Han ville göra gällande, att det skulle nu vara orimligt att bevilja det högre anslaget, emedan detta skulle så hårdt drabba den fattigare befolkningen. Jag tror emellertid för min del, att det just är den fattigare befolkningen, som kommer att draga den största nyttan af detta större anslag dels genom de bättre vägar, som den skulle få, dels också genom det arbete, som på det sättet komme att beredas denna befolkning. Jag tror därför icke, att det är skäl att taga det mindre anslaget. Att det högre beloppet verkligen är erforderligt, har motionären till fullo uppvisat. Orsaken till att ett så stort belopp af detta anslag under det sista året gått till Norrbotten har herr Boström redan angifvit. Att det i allmänhet gått stora belopp till Norrland de senare åren för väganläggningar, är ganska naturligt, det torde nog enhvar inse, som närmare besinnar, huru oerhördt långa afstånden äro i Norrland. Norrland befinner sig för närvarande i ett visst nydaningstillstånd, och det har därför icke ännu kommit i åtnjutande af samma förmåner rörande vägar och dylikt som de sydligare länen, hvilka, såsom man kan antaga, hållit sig framme redan långt förut.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Gentemot den siste talaren, som ansåg, att man icke borde spara i nu förevarande fall, vill jag endast säga, att de, som kalla sig sparsamhetsvänner, bruka alltid tala om sin stora sparsamhet, men i detta fall — heter det så ofta — går det visst icke an att spara, och så var äfven förhållandet med den siste ärade talaren.

Motionären har här frågat oss, hvad vi skulle göra, om vi bodde i Enontekis. Ja, herr talman, jag har aldrig hört, att motionären gjort någon framställning om en väg till Enontekis, utan

*Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

det är Kungl. Maj:t, som föreslagit svenska Riksdagen att anlägga en väg dit, hvilket äfven af statsutskottet tillstyrkts.

Motionären sade vidare, att man i södra Sverige hade det så bra ställt i fråga om kommunikationer, hvilket man däremot icke hade i Norrland. Ja, men det är ju naturligt, att det icke kan vara lika bra där uppe som längre söderut, ty — såsom den siste talaren sade — det pågår för närvarande ett nydaningsarbete i Norrland, och man har ännu icke hunnit få så goda kommunikationer där. Men, mina herrar, hvem är det, som har bekostat dessa kommunikationer i södra Sverige? Jo, det är till största delen kommuner och enskilda och icke staten, som gjort det.

Jag vidhåller mitt yrkande på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Jansson i Krakerud: Det kan icke förnekas, att denna fråga är i högsta grad behjärtansvärd, och därför har jag också för min del alltid varit med om att bevilja anslag till anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller mindre goda vägar, men man måste väl ändå erkänna, att man kan komma till en sådan höjd i anslagsväg äfven här, att man kan blifva en smula betänksam.

Såsom herr vice talmannen nämnde, erhåller för närvarande Norrbottens län ett vägunderstöd från staten å 276,000 kronor. Om man därtill lägger en tredjedel af denna summa eller det belopp, som de vägghållningsskyldige skola själfva betala, så uppgår hela den summa, som skall användas för vägars byggande och underhåll inom Norrbottens län, till 414,000 kronor. Det förefaller mig, som om man för hvarje år skulle kunna åstadkomma ganska mycket landsväg för dessa penningar. Det är vidare att märka, att man under de senare åren, sedan den nya väglagen kom till, har forcerat vägbyggnaderna på många håll inom de olika länen, så att man har anledning att antaga, att inom åtskilliga län många nya vägbyggnader äro fullbordade, och då så torde vara händelsen äfven i fråga om Norrbottens län, skulle följaktligen detta län komma att få större statsbidrag för vägunderhållning än hvad det fått hittills. Det vill således synas, som om man, för närvarande åtminstone, skulle kunna låta sig nöja med det anslagsbelopp, som utskottet här stannat vid, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen å de därunder gjorda yrkandena gifna propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 21—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård.

*Angående
väganläggning
mellan
Karesuando
by i Enontekis
socken och
gränsen mot
Juckasjärvi
socken m. m.*

Uti en till Riksdagen aflåten proposition af den 31 december 1904 hade Kungl. Maj:ts, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att till anläggning af väg inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård, anslag måtte, under i statsrådsprotokollet angifna villkor och förutsättning, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgäfvde, att till anläggning af väg om 3,6 meters bredd inom Norrbottens län mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken med biväg till Idivuoma gästgifvargård anslag måtte, under villkor att för väganläggningen behöflig, enskilde tillhörig eller af enskilde brukad jord skulle utan ersättning upplåtas samt att vederbörande väghållningsskyldige förbunde sig dels att, i enlighet med hvad af utskottet häröfvan yttrats, med arbetsprestationer in natura bidraga till väganläggningen, dels ock att för framtiden underhålla vägen, kunna från af Riksdagen till vägbyggnader beviljade medel anvisas utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag inom utskottet uttalade mig för afslag å Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition, har jag dock, på förekommen anledning, icke reserverat

Angående
väganlägg-
ning mellan
Karesuando
by i Enontekis
socken och
gränsen mot
Juckasjärvi
socken m. m.
(Forts.)

mig mot utskottets hemställan, att det af Kungl. Maj:t här föreslagna anslaget måtte beviljas. Jag anhåller emellertid likväl att nu, vid frågans föredragning här i kammaren, få med några ord angifva min ståndpunkt i densamma.

Ett af de skäl, som i den kungl. propositionen anförts för att nu ifrågavarande anslag måtte beviljas och hvilket skäl utskottet äfven åberopat i sitt utlåtande, är den fattigdom, uti hvilken Enontekis socknemän skulle lefva. Det heter härom i utskottets utlåtande: »I afseende å socknemännens fattigdom och oförmåga att kunna bidraga till utgörande af ens någon del af vägbyggnadskostnaden meddelades, att enligt senast uppgjorda taxeringslängder sammanlagda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet inom socknen, hvarför bevilning erlades, utgjorde allenast 67,800 kronor och å annan fastighet 1,300 kronor, under det sammanlagda beskattningsbara inkomsten uppginge till allenast 11,720 kronor». Det skulle af detta framgå, som om det vore skäl i att bevilja detta anslag till denna lilla socken Enontekis. Rörande denna församlings öfriga ekonomiska förhållande så har jag skaffat mig en del statistiska uppgifter, hvaraf vi finna t. ex. af hushållningssällskapens berättelser för år 1903 och af annan statistik, att i Enontekis socken underhållas 47 hästar, 5 tjurar, 223 kor, 50 ungnöt, 140 får och lamm, 20 getter och 45,000 renar. Vidare finna vi, att där utsås 10 hektoliter korn och skördas 10 hektoliter igen, och att det likaledes utsås 10 hektoliter hafre och skördas 10 hektoliter. Hela socknens hemmantal utgör $3\frac{1}{3}$ mantal, och den har 46,530 hektar skogsmark och 4,353 fyrk. Inkomsterna utgjorde för år 1902 10,076 kronor och utgifterna 9,682 kronor; församlingens egna tillgångar voro 7,449 kronor. Socknen har ingen skuld. Kommunalskatterna ha varit en krona per fyrk för såväl fastighet som inkomst. Ser man på dessa deras kommunalutskylder — en krona per fyrk — så måste vi väl alla erkänna, att de icke äro stora. Jag skall be att få hänvisa till ett par af de fattigaste socknarne i Kronobergs län, nämligen Hallaryd, där dessa utskylder äro 1 kr. 59 öre per fyrk och Hinneryd med 1 kr. 56 öre per fyrk. I Hallands län uppgå de i Ullared till 1 kr. 87 öre och i Källsjö till 1 kr. 74 öre. I Marks härad af Älfsborgs län äro de i en socken 2 kr. 42 öre, i en annan 2 kr. 36 öre, i en tredje 2 kr. 18 öre, i en fjärde 2 kr. o. s. v.; allt per fyrk. Detta är i de flesta fall mer än dubbelt så mycket som i Enontekis.

Herrarne ha nu hört, huru många kreatur de ha. Flertalet af dem utgöres af renar. Skulle sockenboerna få denna långa väg anlagd på statens bekostnad, så få de använda denna väg. Men de få kor och hästar, de ha, komma väl ej så mycket att användas på densamma, utan det skulle väl blifva renarne. Men renar trodde jag kunde vara utan sådana dyrbara, banade vägar. Jag befarar, att om staten bygger denna dyrbara väg, så blir det på

det sättet, att den aldrig blir underhållen. Och att bygga vägar, som aldrig bli underhållna, därmed är icke mycket bevänt, ty under årens lopp komma de att förfalla, och så begäras nya anslag för deras underhåll.

Nu hörde herrarne också, att enligt de statistiska uppgifter, som jag lämnade, taxeringsvärdet för jordbruksfastighet och annan fastighet uppgick till 69,100 kronor. Då framställer sig detta spörsmål: är det skäl att för en befolkning, som med män, kvinnor och barn uppgår till 450 personer, bygga en så dyrbar väg, som för 205,000 kronor. Jag bara frågar herrarne, om det är skäligt. Den bofasta befolkning, hvarom här är fråga, lefver af sitt usla jordbruk och fiske. Därför synes det mig vara bäst att jorden köpes af staten och den nomadiserande befolkningen får öfvertaga densamma för att sedermera kunna ägna sig åt renuppfödning och renskötsel och fiske och jakt och sådant, och den bofasta befolkningen får flytta därifrån och närma sig någon bättre, mer gifvande plats i Norrland eller något söder därom, där de kunde få mera odlad mark att röra sig på, ifall de finge en summa, som motsvarade taxeringsvärdet af deras fastigheter. Jag undrar, om icke detta vore både för dem och staten bättre än att bygga denna dyrbara väg.

Man skall också tänka på en annan sak, som jag vid en annan byggnadsfråga erinrat om, nämligen att den väg, som går upp till vår östra granne, kan bli en infallslinje till oss. Och det är detta, som jag alltid varit rädd för och som det synes som invånarna där uppe borde tänka på. Ja, vore vårt land rikt och hade godt om penningar att ödsla bort, så kunde man lämna dem det, som de begärt, att man skulle bevilja. Men då vi icke ha det, så kan det vara betänksamt att bevilja så stort anslag för ett så improduktivt ändamål som detta. Jag vågar påstå, att det aldrig i lifvet blir någon inkomst af denna väganläggning. Och jag tror aldrig, att det lilla invånareantalet där uppe skall ha någon väsentlig nytta af denna väg, utan de flesta komma väl att använda sina renar för sina resor. Man kan emellertid icke säga, att lapparne skulle ha någon nytta af den, ty lapparne reda sig med sina renar, och när de slakta renarne för att sälja dem, så kunna de nog få afsättning därför, äfven om de icke ha denna dyrbara utförselväg. De drifva ju vanligen sina renar till en järnvägsstation när slakten skall försiggå.

Herr talman! Af allt hvad jag anfört torde framgå, att jag icke gärna kan vara med om detta anslag. Jag tror icke, att befolkningen blefve hjälpt därmed, och dessutom är detta en ganska svår principfråga. Bevilja vi detta anslag, så få vi tänka på att underhålla vägen. Då befolkningen där uppe redan förut har erhållit anslag ur understödsfonder, kan man befara, att man skulle få den till understödstagare för en lång tid framåt. Det är där-

Angående väganläggning mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Tuckasjärvi socken m. m.
(Forts.)

*Angående
väganlägg-
ning mellan
Karesuando
by i Enontekis
socken och
gränsen mot
Juckasjärvi
socken m. m.
(Forts.)*

för jag hemställer, om det icke vore skäl att köpa jorden af befolkningen, så att befolkningen finge bosätta sig i någon trakt, där de icke behöfde denna väg och den jord, som staten köpt, finge användas för renbete och renskötsel.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Hans Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Det är nog så, att skulle vårt förstånd uteslutande tala, så skulle vi kanske instämma med den siste talaren. Men jag tror, att man också någon gång bör låta hjärtat tala i sådana frågor som den förevarande. Dessa människor äro i alla fall födda där uppe och de hålla antagligen sin hembygd kär. De tillhöra en kommun, som icke är så liten: den är ungefär så stor som två af våra mindre län. Men de ha inga kommunikationer alls, och då får man söka se till, huru man skall kunna åstadkomma kommunikationer i kommunen.

Det är nog sant, att taxeringsvärdet icke är så stort och att jordbruket icke kan drifvas i stor skala. Men boskapsskötsel kan nog i alla händelser drifvas där uppe, och därför skulle de kunna afsätta alster från sin boskapsskötsel. Men detta kunna de endast med svårighet göra utan kommunikationer.

Jag tror det är många skäl, som tala för detta anslag och därför kan jag, herr talman, för min del icke underlåta att yrka bifall till utskottets förslag i detta afseende.

Herr Sjö: Herr talman! Den siste talaren yttrade, att man bör låta hjärtat tala här. Det vill jag icke förneka, att man bör göra icke endast i denna fråga utan i alla andra frågor. Men man måste också ha skäl. Jag vill ingalunda göra någon orätt utan snarare tvärtom. Jag vill, att befolkningen skall få ersättning för den jord och egendom, de ha, så att de kunna taga sig fram på andra platser i stället för att bo i dessa ödemarker, och jag önskar, att detta folk måtte komma i åtnjutande af en jordmån, som gifve bättre afkastning än den, de äga. Som det nu är, ödas arbetskrafter bort onödigt, och det kan jag icke vara med om. Att skäppa så och skäppa få det är för uselt. Det är nog så som den siste talaren framhöll, att de i alla händelser helst vilja bo där uppe, ty de förstå icke bättre; de vilja bo där deras fäder ha bott. Men om de finge smak för något bättre jord och finge se, att de finge bättre utbyte af sitt arbete, så undrar jag, om de icke skulle föredraga detta. Då jag nämnde att det var en liten församling, Enontekis, så kunde nog herr Andersson förstå, att jag med församling afsåg invånareantalet och ej jordarealen.

Herr Eriksson i Bäck: Herr Sjö talade om förhållandena i denna fattiga socken i det nordligaste Sverige. Han omnämnde

de låga värden, som finnas där, och gjorde vidare en jämförelse mellan kommunalskatterna i denna socken och dem i åtskilliga andra socknar inom landet. Han fann däraf, att denna socken icke var så hårdt betungad af utskylder, utan borde kunna betala den vanliga tredjedelen i anläggningskostnader för den ifrågasatta vägen. Jag vill då säga, att de lägre kommunalutskylder, som denna socken har, torde för dess invånare kännas lika hårdt betungande som de flerdubbelt större kommunalutskylderna för invånarne i andra kommuner.

Angående väganläggning mellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken m. m.
(Forts.)

Herr Sjö ansåg vidare, att det borde beredas dem tillfälle att afyttra sina egendomar och sina hem till staten och, om de finge bra betaldt, kunde de flytta till andra trakter där de lättare kunde få sin utkomst. Men de torde nog älska sin hembygd lika mycket som herr Sjö sin. Jag betviflar, att han skulle vilja flytta från sin gård till någon bördigare trakt, t. ex. Skåne. Han torde icke så lätt finna sig till rätta i de nya förhållandena där.

Om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag bifalles, så få dessa socknemän i allt fall en kostnad för väganläggningen, som nog för dem är ganska afsevärd i förhållande till deras stora fattigdom. De skola bidra med arbete in natura, och så skola de lämna mark kostnadsfritt. Den enskilde jordägaren torde icke kunna afstå mark kostnadsfritt till väganläggningen, utan kommunen får väl träda emellan, och denna kostnad torde nog för denna fattiga socken anses tillräckligt betungande.

På dessa skäl, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 3.

Härefter föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för utarbetande af en redogörelse öfver ortnamn i Älfsborgs län m. m.

lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion angående beredande af möjlighet för en viss majoritet inom kommun eller skifteslag att upplåta eller försälja vid storskifte eller laga skifte för gemensamt behof afsatt mark.

§ 4.

Angående
forum och be-
svärstid för
klagomål
öfver kyrko-
råds och skol-
råds beslut.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande, n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser rörande forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut m. m.

Lagutskottet hade till behandling fått mottaga en inom Andra Kammaren af herr *J. Andersson* i Öhrstorp afgifven motion, n:o 170, hvari hemställts, det Riksdagen måtte besluta att till Kungl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med begäran, det måtte tackas Kungl. Maj:t vidtaga sådan åtgärd, att det i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd bestämdes om forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut samt i hvilka fall besvär finge öfver sådana beslut anföras.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Segerdahl* instämt och som ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga bestämmelser om rätt att fullfölja talan mot kyrkoråds och skolråds beslut.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr *Lindhagen*, som anförde: Jag har nödgats reservera mig mot lagutskottets betänkande i förevarande ärende.

Lagutskottet har behandlat frågan såsom ganska betydelselös, men den är enligt min mening icke mera betydelselös än många andra, som föranleda riksdagsskrifvelser, och jag tycker verkligen, att den också har en ganska afsevärd betydelse i åtskilliga afseenden.

Motionären föreslår, att bestämmelser skola meddelas om, huru man skall öfverklaga kyrkoråds och skolråds beslut. För närvarande finnas icke några generella bestämmelser härom, och därför har motionären föreställt sig, att sådana föreskrifter borde utfärdas.

Nu äro i fyra särskilda fall redan bestämmelser i detta hänseende stadgade, och vidare har man i ecklesiastikdepartementet enligt därifrån till lagutskottet lämnadt meddelande i åtskilliga fall supplerat lagen genom att till pröfning upptaga besvär, som fullföljts öfver kyrkoråds och skolråds beslut i vissa afseenden. Därjämte erhöll lagutskottet från ecklesiastikdepartementet meddelande, att man både där och inom statsrådsberedningen flera gånger varit

ense om att det vore synnerligen önskvärdt, att föreskrifter i förevarande hänseende utfärdades. Motionärens eget förslag om att något måtte i ärendet åtgöras innefattar, enligt hvad jag föreställer mig, en på erfarenhet grundad öfvertygelse om ett föreliggande behof. Och slutligen anses ju, att all rättsordning kräfver, att bestämmelser finnas till ledning för parter, som vilja öfverklaga ett beslut.

Jag tycker därför, att alla dessa skäl sammanlagda borde hafva inneburit tillräcklig anledning för utskottet att föreslå en skrifvelse i ämnet, och mitt förstånd står verkligen stilla beträffande orsakerna därtill, att utskottet icke gjort detta.

Utskottet säger nu visserligen till att börja med, att utskottet medgifver, att en lucka i lagstiftningen finnes, men tillägger, att detta missförhållande icke torde hafva undgått Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Men med denna utgångspunkt skulle ju de flesta riksdagsskrifvelser blifva öfverflödiga. I Riksdagens uppgift ligger ju en befogenhet att främja och påskynda en frågas lösning genom att göra ett uttalande i densamma, och skulle utskotten slå in på denna väg, komme stort godtycke att göra sig gällande vid behandlingen af de motioner, som väckas inom Riksdagen.

Utskottet har äfven sagt, att man icke kan öfverskåda alla de fall, där nu ifrågasatta föreskrifter borde meddelas, och det är ju ganska svårt att sätta sig in häri, när det kräfver tid. Men detta brukar i allmänhet vara en anledning just till att hos Kungl. Maj:t begära utredning i ett ämne.

Hur jag vänder mig i denna sak, kan jag för min del icke förstå, att man kunnat undgå att förorda en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Jag tror icke, att saken är så oviktig, som utskottet synes velat göra gällande, och därför har jag för min del icke kunnat annat än hemställa om en skrifvelse i ämnet, till hvilket förslag jag därför tillåter mig att yrka bifall.

Herr Redelius: Jag ber få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Alla känna vi väl så mycket om ifrågavarande angelägenheter, att vi veta, att kyrkoråd och skolråd äro myndigheter, som hufvudsakligen hafva till uppgift dels att förbereda ärenden, som tillhöra kyrkostämmas handläggning, och dels att verkställa kyrkostämmas redan fattade beslut i alla de frågor, som kyrkostämman afgör på förslag af kyrkoråd eller skolråd. Det är klart, att dessa åtgärder af kyrkoråd och skolråd kunna öfverklagas i sammanhang med öfverklagandet af kyrkostämmans beslut, och i fråga om de åtgärder, som kyrkoråd och skolråd vidtaga för verkställande af kyrkostämmas beslut, gäller, att dessa beslut ofta äro så beskaffade, att de behöfva omedelbart bringas till utförande, hvarför, om en komplettering genom meddelande af besvärshänvisning anses be-

*Angående
forum och
besvärstid för
klagomål
öfver kyrko-
råds och skol-
råds beslut.
(Forts.)*

*Angående
forum och
besvärstid för
klagomål
öfver kyrko-
råds och skol-
råds beslut.
(Forts.)*

höfva ske, rättighet i hvarje fall bör inrymmas åt ifrågavarande delegationer att utan hinder af besvär verkställa af kyrkostämman fattade beslut.

Dessutom vill jag erinra därom, att behovet af sådana besvärshänvisningar icke kan vara så stort, då lagstiftaren i de flesta fall icke tänkt på att gifva dylika hänvisningar och då det vidare visat sig, att beslut af kyrkoråd och skolråd kunna öfverklagas och besvären upptagas till pröfning jämväl i de fall, där uttrycklig besvärshänvisning ej är i lag meddelad.

Jag tror icke, att det är behöfligt att i detta ämne skrifva till Kungl. Maj:t, och jag anhåller därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Öhrstorp: Jag skall icke ingå på ett detaljeradt bemötande af lagutskottets utlåtande, enär utskottets motivering synes mig hafva genom herr Lindhagens reservation blifvit fullständigt vederlagd.

Beträffande herr Redelius' yttrande därom, att det skulle vara så väl beställt, att man redan nu ägde rätt att öfverklaga kyrkoråds- och skolråds beslut, och att dessa beslut hufvudsakligen afsåge förberedande åtgärder i ärenden, som tillhöra kyrkostämman afgörande, får jag säga, att ofantligt många fall hafva förekommit, då enskilda församlingsmedlemmar blifvit trakasserade och kränkta i sin rätt genom beslut, som fattats af kyrkoråd och skolråd. I sådana fall står man där utan att veta, på hvad sätt man för vinnande af upprättelse skall få beslutet undanröjdt. Detta har varit den hufvudsakliga anledningen därtill, att jag väckt min motion.

Lagutskottet har icke heller kunnat förneka, att i detta hänseende finnes en lucka i författningarna, och den omständigheten, att, såsom lagutskottet anfört, saken är känd af Kungl. Maj:t och har varit föremål för öfverläggning i statsrådsberedningen, hjälper icke i fall af den beskaffenhet, jag nyss antydde.

Då, som sagdt, lagutskottet medgifver, att jag har rätt däri, att någonting saknas i afseende å bestämmelser rörande forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut, så anser jag mig hafva ägt fullt fog för framläggandet af min motion, och då jag nu finner, att den i utskottet vunnit understöd af två ärade ledamöter, båda jurister, finner jag mig föranlåten att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Segerdahl: Den ärade talare, som yrkade bifall till lagutskottets förslag, yttrade, att man förut icke tänkt på att meddela bestämmelser om besvär mot kyrkoråds och skolråds beslut, och att detta skulle visa, att sådana bestämmelser icke äro behöfliga. I anledning häraf ber jag att få erinra därom, att vi förut

haft dylika bestämmelser i vår lagstiftning. Vi hade en kunglig förordning af 1817, som handlade om sockenstämma och kyrkoråd. Kyrkorådet hade enligt denna förordning ungefär samma befogenhet som kyrkorådet nu för tiden, och i författningen stadgades, att den, som icke vore nöjd med kyrkorådets beslut, ägde att vända sig till kyrkorådets ordförande för att genom honom få upplysning om, hos hvilken myndighet han skulle föra talan mot beslutet.

*Angående
forum och
besvärstid för
klagomål
öfver kyrko-
råds och skol-
råds beslut.
(Forts.)*

Då 1817 års förordning upphörde att gälla, kom i stället förordningarna om sockenstämma och sockennämnd af 1843. Det tillkom enligt den sistnämnda förordningen sockennämnden att bland annat vaka öfver sedernas helgd, och förordningen stadgade äfven om besvär. Det stod nämligen i densamma, att, om någon ville klaga öfver sockennämnds beslut, han skulle göra det hos Konungens befallningshafvande inom viss tid.

Ej heller för den nutida lagstiftningen är det alldeles obekant, att bestämmelser finnas, som afse besvär mot beslut af liknande institutioner som skolrådet. Det finnes en kunglig stadga rörande folkskoleväsendet här i Stockholm af år 1901. Däri föreskrifves, att främsta vården af hufvudstadens folkskoleväsende skall handhafvas af en öfverstyrelse, som i mångt och mycket har samma befogenheter som skolrådet på andra orter. I denna stadga har meddelats en generell bestämmelse därom, att besvär utan något som helst undantag få anföras mot öfverstyrelsens beslut, i sammanhang hvarmed likvisst föreskrifvits, att besluten få gå i verkställighet utan hinder af anförda besvär.

Kyrkoråd och skolråd kunna fatta beslut, som äro af ganska djupt ingripande betydelse för den enskilde, och det är nära nog nödvändigt, att talan skall få föras mot sådana beslut, för att icke orättvisa må kunna ske. Det har också i anledning däraf blifvit praxis, att beslut af skolråd och kyrkoråd få öfverklagas, ehuru därom intet föreskrifves i lag. Domkapitlen upptaga i en mängd fall sådana klagomål, och målen fullföljas till Kungl. Maj:t samt afgöras där. Det skulle således här endast gälla att i lag fastslå en ganska utbredd praxis och en praxis, som efter mitt förmenande har fullgoda skäl för sig.

Jag tror också, att det icke blott skulle vara en fördel för den enskilde, att stadganden om besvär funnes, utan att detta skulle vara fördelaktigt jämväl för de beslutande myndigheterna själfva. Som förhållandena nu äro, vinna kyrkoråds och skolråds beslut egentligen icke någonsin laga kraft, utan talan mot dem kan föras efter hur lång tid som helst, och detta vållar ju en ganska stor osäkerhet i många förhållanden.

Jag anser således, att goda skäl finnas för biträdande af den vid lagutskottets betänkande fogade reservationen, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Angående
forum och
besvärstid för
klagomål
öfver kyrko-
råds och skol-
råds beslut.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Nordin, Persson* i Tällberg och *Eriksson* i Elgered.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställda dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Lindhagen afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställda i utskottets förevarande utlåtande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställda bifallit den af herr Lindhagen afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 44 ja men 71 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställda bifallit den af herr Lindhagen afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 5.

Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman.

Lagutskottet hade till behandling förehaft en inom Andra Kammarerna af herr *M. Matsson* väckt och till utskottet hänvisad motion, n:o 172, hvori föreslagits, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ordförande och vice ordförande i kyrkostämman skulle kunna väljas på samma sätt af kyrkostämman som ordförande och vice ordförande i kommunalstämma väljas af kommunalstämman, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg uti nådiga förordningen om kyrkostämman samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 jämte andra häraf berörda lagrum, som, i händelse pastors själfskrifvenhet

såsom ordförande i kyrkostämman befunnes lämpligen kunna upphöra, af sådan förändring kunde påkallas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand*, *Olsson* i Mårdäng, *Segerdahl* och *Jansson* i Edsbäcken instämt och som ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagändringar i ändamål, att pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman måtte upphöra.

Angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade motionären

Herr *Matsson*: Herr talman, mina herrar! Utskottet säger, att det lærer »icke kunna bestridas, att i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra kyrkostämman, kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar är den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarna».

Då utskottet säger, att detta icke lærer kunna bestridas, så uttalar utskottet endast ett obevisadt påstående, och jag har byggt min motion, i år såväl som i fjol, på ett bestridande af att utskottets här uttalade påstående äger allmängiltighet. På värdet af en uppfattning, för hvilken det icke föreligger några bevis, har man i allmänhet icke någon säkrare mätare än den grad af tillslutning, som denna uppfattning har tillvunnit sig bland öfriga omdömesgilla personer. Jag vill fördenskull här framhålla, att den tanke, för hvilken min nu förevarande motion är ett uttryck och som står i stark kontrast mot den uppfattning, lagutskottet uttalat såsom allmängiltig, har omfattats med sympati från flera olika håll. Då jag väckte denna motion förra året, tillvann den sig vid förhandlingarne i denna kammare 96 röster. I år har samma motion vunnit tillslutning af 14 af denna kammares ledamöter, hvilka såsom medmotionärer tecknat sina namn under motionen. Inom det utskott, hvars betänkande här föreligger, hafva 5 reservanter från denna kammare uttalat sig för motionens syfte. Vidare har jag haft nöjet att från skilda delar af landet få mottaga sympatiskrifvelser, hvori uttalats förhoppning om att min motion måtte lända till det resultat, jag därmed åsyftat, och jag delar naturligtvis dessa förhoppningar mycket lifligt. Tidningarna för i dag innehålla synnerligen sympatiska uttalanden om motionen och hafva äfven gifvit uttryck åt den förhoppningen, att denna motion,

Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)

som i alla händelser har framtiden för sig, redan i år borde vinna majoritet, åtminstone inom Andra Kammaren.

Utskottet säger i sitt betänkande, att med hänsyn till de ärenden, hvilka tillhöra kyrkostämman det företrädesvis bör tillkomma kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar att vara ordförande i kyrkostämman. Efterser man nu, hvilka ärenden kyrkostämman vanligast har att behandla, skall man dock finna, att dessa äro af mer profan natur än man kan vara böjd för att tro, om man utan närmare granskning bildar sitt omdöme under intryck af benämningen kyrkostämman, hvilken benämning onekligen tyder på nära samhörighet med pastoralvärden. Jag har fördenskull genomgått tre årgångar af en församlings kyrkostämmoprotokoll för att vinna visshet om, i hvilken grad det uttalande, utskottet här har gjort, om att ärendenas beskaffenhet skulle påkalla, eller åtminstone rättfärdiga, kyrkoherdes själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman, kan vara riktigt. Jag har därvid funnit, att i rätt många fall kyrkoherden är den minst lämpliga att vara ordförande i kyrkostämman med hänsyn till att han i så många fall kan vänta personlig nytta eller skada af den utgång, ärendet får vid stämman. Största delen af ärendena bland dem, jag sålunda förtecknat, är dock af den beskaffenhet, att pastor i afseende å behandlingen af dessa ärenden torde böra anses ungefär lika kvalificerad som hvarje annan i allmänna värf förfaren församlingsbo. Endast i ett eller ett par fall har det synts mig, som om ärendet vore af den beskaffenhet, att kyrkoherde eller den hans ämbete förestår möjligen skulle kunna anses särskildt lämpad att leda förhandlingarne. Jag ber att få redogöra för den förteckning jag sålunda uppsatt. Den omfattar tiden från och med den 19 augusti 1881 till och med den 18 december 1884, således en tidrymd af något mer än tre år. Ärendenas beskaffenhet och det antal däraf, som kan sammanföras under de olika rubrikerna, är:

Granskning af debiterings- och uppbördslängder för prästerskapets löneförmåner samt afkortning af prästlönerester	11
» af utgifts- och inkomstförslag för kyrka och skola	4
» af enskilda räkningar	3
» af kyrkans och skolans räkenskaper	3
» af fyrktals- och debiteringslängder	2
Förklaring öfver besvär	8
Om kyrkoreparationer	13
» prästgårdsreparationer	9
» skolhusreparationer	4
» upptagande af lån	2
» utarrendering af fastighet	3
» af- och tillträdessyn å prästgård	2
» lön och ersättning till skollärare	7

Om leverans af ved till skolan	2	<i>Angående upphörande af pastors själfskrifven- het såsom ordförande i kyrkostämman. (Forts.)</i>
» reglering af skolväsendet	3	
» ersättning till kyrkvaktare	1	
» förord för erhållande af medalj	1	
» inköp och utdelning af skolböcker	2	
» tillstånd att en gång pålysa mässfall	1	
Val af medlemmar i kyrko- och skolråd	4	
» » skollärare	4	
» » skoltillsyningsmän	4	
» » revisorer för kyrkans och skolans räkenskaper	3	
» » uppbördsmän för prästlön	1	
» » församlingsombud	2	
» » elektor för kyrkomöte	1	
» » ordningsman vid sockenstugan	1	
Angående klockslag för gudstjänstens början	1	

Summa 102 ärenden, hvilka jag anser kunnat likaväl behandlas under ledning af en lekman som under ledning af en präst. Följaktligen kan jag icke här instämma i utskottets uttalande om att kyrkoherde eller den hans ämbete förvaltar är den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarne.

En i dag utkommen tidning säger på tal om detta, att, om det vore bestämdt, att den största fyrktalsägaren i församlingen skulle vara själfskrifven ordförande i kyrkostämman, det nog också om denne skulle med ett visst fog kunna sägas, att »i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra stämmans handläggning» det »företrädesvis bör tillkomma honom att leda förhandlingarne». Och tidningen tillfogar med en anstrykning af ironi, att ej heller däraf skulle förspörjas »någon nämnvärd olägenhet».

Utskottet säger här vidare: »Den olägenhet, som kan uppkomma därigenom, att till äfventyrs en eller annan prästman i anseende till personliga egenskaper eller erfarenhet icke är så lämpad att handhafva ifrågavarande uppdrag som önskligt kunde vara, är enligt utskottets uppfattning icke af synnerligen stor betydelse i jämförelse med vikten däraf, att principen af samverkan i den kyrkliga förvaltningen mellan kyrkostämman, såsom representerande lekmännens deltagande i berörda förvaltning, och pastoralvärdens handhafvare bibehålles».

Vikten af samverkan mellan prästen och lekmännen, då det är fråga om till exempel att utarrendera fastighet, att uppsätta åskledare, att granska afkortningslängderna och så vidare, torde dock vara ganska ringa. En sådan samverkan kommer ju dessutom att i alla händelser förefinnas, då prästen är själfskrifven ordförande i kyrko- och skolrådet samt ju äger rätt att deltaga i kyrkostämman förhandlingar. Där har han ju tillfälle att framföra sina

Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)

åsikter och influera på stämmans beslut i den riktning han önskar och anser lämpligt. I de flesta fall torde han äfven komma att förblifva kyrkostämmans ordförande, äfven om han ej sitter där med själfskrifvenhetens rätt.

Litet längre ned säger utskottet sig befara att, »om nämnda själfskrifvenhet borttages, pastor till följd af de honom åligganden betydande ämbetsgöromålen icke ofta skall finnas villig att underkasta sig den med ett sådant uppdrag förenade möda». Ja, detta utskottets uttalande synes mig kraftigt tala till förmån för min motion. Ty om det nu är så ordnad, att prästen hindras i utöfningen af sina egentliga ämbetsåligganden af sådana bisysselsättningar som ordförandeskap å kyrkostämman o. d., bör det väl vara angeläget, att han beredes tillfälle till befrielse ifrån dylika bisysselsättningar, för så vidt han icke anser sig hinna med deras skötande vid sidan af sitt egentliga prästerliga kall i dettas ursprungliga betydelse. Skulle man däremot anse önskvärdt, att pastorn mot eget medgifvande tvingades att mottaga val till ordförande i kyrkostämman, så lär väl Kungl. Maj:t icke underlåta att föreslå skyldighet för honom att mottaga sådant val, i likhet med hvad som är bestämdt i fråga om ordförande i kommunalstämman, hvilken ju icke under alla omständigheter äger att valfritt taga mot eller undanbedja sig sådant uppdrag. Någon afsevärd olägenhet af prästernas befarade ovillighet att mottaga ordförandeskap, hvartill de blifvit valda, torde fördenskuil knappast vara att befara. Däremot skulle ett bifall till hvad jag i motionen åsyftat kunna medföra ganska afsevärd lättnad för många prästmän, hvilka nu, såsom utskottet har antydt, finna sig icke kunna med fördel sköta såväl sina hufvudsakliga prästerliga befattningar som de bisysselsättningar, hvilka åligga dem bland annat i egenskap af kyrkostämmans ordförande. Dessutom kunde det medföra afsevärd fördel för de församlingar, som nu hafva sådana präster, som af en eller annan anledning icke äro de mest lämpliga inom församlingen att vara kyrkostämmans ordförande, att äga frihet att till denna befattning utse den, hvilken de därtill anse mest lämplig. Och att kyrkoherden i *alla* förekommande fall är den mest lämplige, lär väl ingen kunna påstå. Bland mycket annat kunna ju hälsoskäl härvid vara afgörande, jämte en mängd andra olikartade omständigheter, hvilka det väl knappast kan vara behöfligt att i detta sammanhang relatera.

Under tidernas lopp har prästens kall så småningom urartat, så att prästen numera på många ställen blifvit mera en administrativ tjänsteman än religionens vårdare. Detta anser jag vara ett missförhållande, som påkallar snar rättelse, för så vidt man vill förebygga, att kyrkan kommer att öfvergifvas af sina bästa medlemmar. Ingenting är så samhällsbevarande som i rätt tid och på rätt sätt företagna reformer; och jag anser tiden nu vara

inne för den reform, jag här föreslagit. Angående sättet för denna reforms genomförande anser jag mig icke ha varit mannen att framkomma med något förslag, hvarför min nu föreliggande motion blott åsyftar en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af det förslag, som kan finnas lämpligt efter ärendets behöriga utredning. Det skulle vara märkvärdigt, synes det mig, om man i denna kammare fortfarande skulle vara af den öfvertygelsen, att de vid kyrkostämman röstberättigade fortfarande behöfde stå kvar i ett slags omyndighetstillstånd och ej äga kompetens att själfva afgöra om sitt väl och ve uti kommunalt hänseende i så måtto åtminstone, att det blefve dem tillåtet att själfva utse sin ordförande.

Det förefaller tämligen inkonsekvent, om i en tid som den nuvarande, då det är ett allmänt kraf på att den politiska rösträtten skall utsträckas snart sagdt till hvarje välfrejdad svensk man, då man tilltror snart sagdt hvarje välfrejdad svensk man att i sina händer bära landets öden, man icke skulle tilltro de kommunalt röstberättigade att afgöra en sådan fråga som att utse sin egen ordförande för kyrkostämman bland kommunens öfriga röstberättigade inbyggare, som de dock i allmänhet torde ha ganska noggrann kännedom om.

Ja, herr talman, här vore mycket att tillägga, men i denna sena timme vill jag icke uppta kammarens tid, då jag likväl knappast kan hoppas på att få kammarens öra, så fåtaligt som den nu är besatt, utan vill jag inskränka mig till att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nordin: Herr talman! Under en 40-årig tjänstetid har jag haft tillfälle att på tämligen nära håll betrakta det här förhållandet, och det är i prästernas välförstådda intresse, som jag kommer att yrka bifall till reservationen. Ty det är en hel hop frågor, hvilka beröra pastor personligen, som han får att behandla, och detta gör, att han därvid mången gång kommer i en ganska tvetydig ställning. Det har af en föregående talare tämligen noggrant påpekats, under hvilka förhållanden detta skulle komma att inträffa, så jag skall icke så mycket fästa mig därvid.

Men här i utskottets betänkande har anförts något, som skulle vara till försvar för prästens själfskrifvenhet och det är att han i egenskap af ordförande handlar under ämbetsmannans ansvar. Ja, om han blefve vald såsom en annan ordförande, komme han vid utförandet af sitt uppdrag att handla under det moraliska ansvaret, och jag tror icke det är mycket mindre. Det känner jag af egen erfarenhet från de 28 år jag suttit som kommunalstämmans ordförande. Jag har i denna ställning alltid sökt handla så opartiskt

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

som möjligt och därvid funnit, att tyngden af det moraliska ansvaret icke är så liten.

Men det är ytterligare en sak. Jag tror, att mer än hälften af statskyrkans präster skulle vara särskildt tacksamma att blifva befriade ifrån detta åliggande. Ty först och främst finnas, i händelse församlingarna äro stora, ganska mycket ministeriella göromål, såsom förande af böcker, lämnande af uppgifter o. s. v., och detta inkräftar icke så litet på prästernas tid. Och vidare med den utveckling skolväsendet t. ex. tagit i våra dagar måste prästen, om han är nitisk i sitt kall, försöka genomdrifva alla möjliga reformer på detta område, och det förorsakar naturligtvis många och stora kostnader. I hvarje församling finnes alltid åtminstone två partier, ett sparsamhetsparti och ett parti, som vill framåt. Om han då, sin plikt likmätigt, vill söka drifva fram nödiga och tidsenliga reformer i skolväsendet, som vålla kostnader, kommer han i en tvetydig ställning till sparsamhetspartiet, och det vore då bra mycket bättre, om han finge vara alldeles fristående. Att så är förhållandet, kan jag intyga af egen erfarenhet, då jag subordinerat under 17 olika ordförande. Jag har visserligen icke haft anledning klaga öfver att de icke varit skickade att fullgöra sitt uppdrag, men om det skulle komma att inträffa undantagsfall i den vägen, nog borde det då vara billigt och rättvist, att det låge i församlingarnas eget skön att välja ordförande i kyrkostämman. Ty då de äga rätt att välja ordförande i kommunalstämman, borde det väl icke vara dem betaget att välja ordförande i kyrkostämman, i synnerhet som denna under inga förhållanden har viktigare angelägenheter att handlägga än kommunalstämman.

Nu säges det visserligen, att det är så mycket uppgifter, som pastor i alla fall skall lämna, att det kan vara precis detsamma, om han är ordförande tillika. Men det ställer sig icke alldeles lika ändå. Ty dessa uppgifter får han väl i alla fall lof att lämna till den valde ordföranden, om så behöfves.

Huru man än ser saken, kan jag icke förstå annat än att, när själfstyrelsens princip nu vunnit insteg i församlingarna, tiden bör vara inne att vidtaga denna reform. Jag skall därför icke vidare orda om den här saken, utan ber att få instämma i den reservation, som finnes bifogad utskottets betänkande.

Herr Johansson i Stora Mellby: Herr talman, mina herrar! Då jag är själfskrifven ordförande i kyrkostämman, kanske jag icke borde deltaga i denna debatt, men då jag tror mig känna svenska prästerskapets tankar i den här frågan och kanske därjämte kan framhålla åtskilliga faktiska förhållanden, som vid denna frågas behandling böra beaktas, må det icke vara mig förmenadt.

I motsats mot de två föregående ärade talarne anser jag, att det är önskvärdt och lämpligt att den, som handhar den pastorala

ämbetsgärningen, också leder de kyrkostämmor, som skola behandla och afgöra församlingens kyrkliga angelägenheter. Denna ämbetsgärning och dessa angelägenheter hänga så nära tillsammans, att de icke gärna böra handhafvas af olika personer. Jag anser mig också böra understryka ett af utskottets hufvudskäl *mot* bifall till motionen, att nämligen pastor leder kyrkostämman under ämbetsmannans ansvar. Det har här talats om det moraliska ansvaret, som skulle ersätta ämbetsmannans ansvaret. Men det är naturligtvis icke detsamma, äfven om det ena icke behöfver strida mot det andra. I det ena fallet handlar man efter sin uppfattning, sitt samvete, under det att man i det andra fallet har att handla enligt gällande lag och författningar och under det ansvar dessa stadga. Reservanterna göra detta senare ansvar tämligen betydelselöst. Men den, som känner förhållandena, särskildt på landsbygden, vet, att det icke är betydelselöst.

Såsom ett skäl för bifall till motionen har anförts, att många pastorer skulle vilja vara befriade från ordförandeskapet i stämman, såsom främmande för deras egentliga uppgift såsom församlingarnas vårdare och herdar. Jag tror icke så mycket på det, och jag tror icke, att kyrkostämmans angelägenheter äro så gruffligt främmande för församlingens vårdare heller. Sveriges kyrkoherdar, som saken i första hand rör, ha ju aldrig, allra minst en corps, begärt att få slippa ifrån ordförandeskapet i kyrkostämman, såsom för dem särskildt betungande. Och att det, såsom man förefigver, är *kärlek till prästen*, som gör, att man vill lätta under hans ämbetsbörda genom att *befria* honom ifrån ordförandeskapet i kyrkostämman, genom att *befria* honom från ordförandeskapet i skolrådet, genom att *befria* honom från besväret med folkskolan och besväret med folkbibliotek och skolbibliotek o. s. v., det tror jag icke så mycket på heller.

Hvad ordförandeskapet i kyrkostämman angår, så ger det icke så mycket arbete, att man bör ängslas för det. Vi ha 3 ordinarie kyrkostämmor om året med stort tidsmellanrum, och hvad som under mellantiden kan förekomma, kan i regeln icke vara så ofantligt mycket. Undantagsvis kunna ju förekomma kyrko- eller skolbyggen, större reparationer eller andra ärenden, som föranleda extra kyrkostämmor och pastor extra besvär. Men ordförandeskapet blir ändå icke i allmänhet så betungande. Och vill pastor af någon anledning slippa ifrån att sitta ordförande en eller annan kyrkostämma, så har han laga rätt att därtill förordna annan prästman inom pastoratet eller också hos domkapitlet anhålla om tillfällig befrielse ifrån uppdraget. Är pastor oduglig såsom ordförande, då finnes intet hinder för församlingen att hos domkapitlet göra anmälan om det och såmedelst söka rättelse.

Motionären säger, att om pastor är väl kvalificerad såsom ordförande, blir han nog vald till ordförande i alla fall, äfven om

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

Angående upphörande af pastors själfskrifven. *het såsom ordförande i kyrkostämman.* (Forts.) han icke är själfskrifven. Detta tro reservanterna också. Och det kan ju hända i moderförsamlingen eller i den församling, där pastor är mantalsskrifven och har rösträtt; men det kan icke hända i annexförsamlingarna. Och det finnes pastorat i Sverige, som ha ända till 4 eller 5 annexförsamlingar. Pastor är icke röstberättigad i annan församling, än där han bor, och skulle således icke kunna väljas i annan sin församling, äfven om det i särskilda fall skulle vara synnerligen önskvärdt. Han har visserligen, när han håller kyrkostämman där, utslagsröst i särskildt sällsynta fall, men, som sagdt, röstberättigad där är han i regel icke.

Jämlikt förordningen om kyrkostämman skall vidare pastor till gemensam kyrkostämman eller gällstämma — jag ber att få fästa reservanternas uppmärksamhet därpå — med moderförsamlingen kalla annexförsamlingens medlemmar att med moderförsamlingen behandla för pastoratet gemensamma angelägenheter, såsom prästgårdsbyggnad, lönefrågor, åtskilliga besvärsmål o. d. I somliga pastorat bilda flera församlingar ett skoldistrikt, och där skall pastor leda stämman för dessa församlingar gemensamt. Huru en sådan stämman skulle kunna komma till stånd, i fall nu pastor icke vidare skulle vara själfskrifven ordförande i kyrkostämman, och hvem som skulle sammankalla en dylik stämman och hvem som skulle vara ordförande där, därom talar hvarken motionären eller reservanterna eller utskottet, ej heller antydes det, om hela denna anordning skulle strykas.

Motionären säger, att det kan kan vara svårt för pastor att sitta ordförande i stämman, där på föredragningslistan kunna förekomma ärenden, som beröra honom personligen mycket nära. Men det kan hända hvilken som helst, som är ordförande i stämman. Ty ordföranden måste ju i alla händelser vara röstberättigad, och alla beslut röra i större eller mindre mån alla röstberättigade, således äfven honom, och han kan lika väl som någon annan ha nytta eller skada af åt hvilket håll beslutet faller. För pastor finnes ju dock i sådana fall utvägen att låta en annan prästman sitta ordförande eller också att låta bli att afge sin röst, då han anser att situationen kräfver det. För resten förbjuder lagen af den 15 april 1904 honom att deltaga i beslut om dechargefrågor, däri han är redovisnings- och ansvarsskyldig inför församlingen.

Genom att sätta till så många ordförande i kyrkostämmorna skulle man dessutom föröka mångskrifveriet i synnerhet ifrån myndigheterna till församlingarna, men mångskrifveriet är tillräckligt vidlyftigt ändå, utan att man behöfver på något sätt öka det.

Det torde hända — jag vill icke vara långsam — att det är åtskilliga i denna kammare, som hafva samma nedslående erfarenhet från det själfskrifna ordförandeskapets område som motionären har, men jag tror mig också veta, att det i denna kammare finnes många, som härutinnan äro bäst belättna med förordningen om

kyrkostämman sådan som den är, och skatta det för en lycka, att pastor är kyrkostämmans själfskrifne ordförande.

För öfrigt vill jag mot reservationen göra en anmärkning. Det står här att kommunalstämma, stadsfullmäktige och landsting välja sina ordförande själfva. Så är icke förhållandet med landstinget åtminstone. De välja icke sina ordförande själfva.

Slutligen ber jag, herr talman, att, med anslutning till hvad jag nu anfört, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag har begärt ordet närmast för att göra ett par rättelser i den motivering, som föregår reservanternas hemställan.

Å sid. 5 i utlåtandet, andra stycket, andra raden nerifrån, står »eller landsting». Det är ett skriffel, som jag först efteråt observerat och som naturligtvis bör utgå. De två sista raderna i nämnda stycke komma sålunda att lyda på följande sätt: »— — — kommunalstämma eller stadsfullmäktige, hvilka beslutande församlingar själfva välja sin ordförande».

Vidare yrkar jag, att sista stycket i motiveringen, å sid. 6, måtte helt och hållet utgå. Detta stycke handlar om pastors själfskrifvenhet som ordförande i skolråd, och det kom dit för att polemisera mot ett skäl, som utskottet hade i den vägen. Sedan ströks emellertid hvad utskottet sagt härom, medan repliken i alla fall kom att kvarstå i reservationen. Nu ha ett par ledamöter i kammaren fäst min uppmärksamhet därpå, att denna del af motiveringen utgör för dem ett hinder att rösta för reservationen, hvilket de eljest skulle önska göra, och då detta stycke handlar om något, som icke rör själfva den förevarande frågan, skall jag, som sagdt, anhålla, att hela detta sista stycke i motiveringen måtte få utgå.

Hvad själfva saken beträffar, ber jag att få hänvisa till reservationens innehåll. Det gläder mig särskildt, att den siste ärade talaren desavouerat hvad utskottet fäst stor vikt vid, nämligen att om pastors själfskrifvenhet som ordförande i kyrkostämman borttoges, skulle det blifva svårt att genom val utse pastor att utöfva nämnda befattning, enär han till följd af sina göromål i öfrigt icke skulle vilja upptaga sin tid med att leda kyrkostämmans förhandlingar. Jag betvivlade redan förut att så skulle blifva fallet, ty jag kunde icke föreställa mig, att arbetet som ordförande i kyrkostämman kunde vara så betungande, att pastor på grund däraf skulle se sig nödsakad att afböja ett honom af de väljande erbjudet ordförandeskap i kyrkostämman.

Jag vill tillägga en sak. Det är ju klart, att all sådan här själfskrifvenhet i fråga om kommunala uppdrag är en kvarlefvad från gamla tider, då den kommunala själfstyrelsen icke var så utvecklade som nu och då vanan att själfva sköta kommunens angelägenheter ännu icke hunnit förvärfvas af menige man i samma

Angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman.
(Forts.)

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

grad som nu är fallet. Genom de nya kommunalförfattningarnas införande har en stor själfuppföstran bibragts kommunens medlemmar, men själfskrifvenheten i fråga om vissa ledarebefattningar har i alla fall fortfarande kvarstått. Men äfven denna återstående själfskrifvenhet tages bort undan för undan, och samma skäl anföras vid hvarje tillfälle, då ett sådant borttagande ifrågasättes. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att man hade att utstå en lång strid, innan man fick bort öfverståhållarens själfskrifvenhet som ordförande i Stockholms stadsfullmäktige. Man befarade då alla möjliga olägenheter och svårigheter, om en annan person skulle blifva ordförande där, och det sadet, kan man säga, ungefär det samma om den saken då, som det säges nu om den här ifrågasatta förändringen. Nu har emellertid denna öfverståhållarens själfskrifvenhet afskaffats, och jag tror icke, att det nu finnes någon enda person i Stockholms stadsfullmäktige, som vill hafva tillbaka den gamla ordningen, icke därför att de voro på något sätt missnöjda med sin gamle ordförande, utan emedan de finna, att den nu tillämpade principen är den rätta och att det går lika bra med en vald ordförande som med en själfskrifven.

Jag ber, som sagdt, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med de ändringar i motiveringen till densamma, som jag här föreslagit.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Det anmärktes af den näst siste talaren, att det var en stor skillnad mellan det moraliska ansvaret och ämbetsmannansvaret. För närvarande handlar ordföranden i kyrkostämman under ämbetsmannansvar, men skulle han, som nu här är föreslaget, blifva vald till ordförande, så skulle han handla under det moraliska ansvaret. För min del tror jag icke, att det är så stor skillnad mellan dessa båda olika slag af ansvar. Ätminstone i fråga om sådana präster, som intaga samma ståndpunkt som den ärade talaren själf, är det icke så synnerligen stor skillnad mellan det moraliska ansvaret och ämbetsmannansvaret. För att taga ett exempel från allra högsta ort i detta afseende, ber jag att få hänvisa till våra statsråd och den ansvarighet, som de äro underkastade. Såsom Konungens rådgifvare skola visserligen statsråden handla under ämbetsmannansvar, men erfarenheten från det förflutna visar, att när de någon gång blifvit ställda inför riksrätt, har, med den sammansättning såväl riksrätten som Riksdagen har, det icke gärna varit möjligt att få de tilltalade fällda. Men är det väl någon af herrarne här, som tror, att våra statsråd därför handla mindre riktigt och med mindre upphöjdt tankesätt rörande fosterlandets sanna intresse i fråga om sin politik och gifva dåliga råd? Nej, visst icke. Men hvarpå beror det, att våra statsråd handla som de göra? Beror det därpå, att de äro rädda för riksrätten? Nej, det beror helt

enkelt på det djupa allvar och det moraliska ansvar, som de känna. På samma sätt skulle det vara med våra präster, sedan deras själfskrifvenhet som ordförande i kyrkostämman upphört och de såsom valde ordförande ledde stämmans förhandlingar; de skulle handla lika samvetsgrant och fullgöra sitt uppdrag lika noggrant som förut.

Angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman.
(Forts.)

Vidare ber jag att få betona och ytterligare stryka under en sak, som här redan förut — och det med rätta — anmärkts, nämligen att det många gånger inträffar, att det på kyrkostämman förekommer ärenden, som äro af den beskaffenhet, att de mycket nära röra pastor personligen, och då kan det ju vara bra för honom att vara befriad från att föredraga dessa ärenden. Det har förut här anförts exempel i den vägen, så att jag behöfver icke närmare ingå härpå.

Vidare måste man väl äfven här taga i betraktande frågan om prästens duglighet eller icke duglighet för detta ordförandeskap. Jag är den förste att medgifva, att många kommuner finnas, där det är svårt att finna en person med samma duglighet som prästen att sköta förhandlingarna på kyrkostämman. För det första är ju prästen i fråga om kyrkolag och allt hvad dit hör den mest sakkunnige, och för det andra kanske han också besitter parlamentarisk och formell begåfning. Men sådana fall finnas, då prästen, trots det kunskapsmått, som han har, likväl icke äger tillräcklig duglighet för ordförandeskapet i kyrkostämman. Jag vill fråga herrarne, om det är riktigt, att en sådan präst skall utöfva nu ifrågavarande befattning.

Denna fråga har för öfrigt en annan sida, som icke heller bör lämnas obeaktad. När en präst söker beställning på en annan ort, men det där blir bekant, att han är mindre duglig i att sköta ordförandeskapet på kyrkostämman, är det icke utan, att denna omständighet utgör ett visst hinder för prästen i fråga att erhålla den sökta platsen. Det ligger således i prästernas eget intresse, att denna själfskrifvenhet upphör.

Herr talman! På grund af hvad som blifvit anfördt såväl af den föregående talaren som i reservationen och på grund af hvad jag nu yttrat i frågan anhåller jag att få instämma i yrkandet på bifall till reservationen med de ändringar i dess motivering, som af herr Lindhagen här föreslagits.

Herr Lindblad: Herr talman! Det synes mig, som om denna fråga vore att förlikna vid de där bockarne, som så många gånger slaktades, men ständigt stodo upp igen. Det vore därför önskvärdt, om Andra Kammaren nu för en gång ville slakta detta förslag så, att det icke kommer upp igen redan nästa riksdag. Jag erinrar mig sedan lång tid tillbaka, långt innan jag var med i riksdagen, hurusom denna fråga ständigt var före här och hurusom den af-

Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)

ven fanns upptagen på de gamla folkmötenas program. Från folkmötena har den försvunnit, men den lefver fortfarande kvar inom Riksdagen.

När jag då först läste om denna fråga, trodde jag, att motivet, hvarför den väcktes på tal, möjligen var en liten animositet mot prästerskapet, därför att det någon gång måhända dref byggnadsfrågor o. d. litet för intensivt och litet för våldsamt med hänsyn till församlingarnas ekonomiska resurser. Detta ansåg jag på den tiden vara ett af de skäl, hvarför frågan alltjämt dök upp. Men nu tror jag, att det är andra skäl, som här göra sig gällande. Det är nog samma skäl, som komma fram, när man icke vill, att det skall få heta »församlings»-bibliotek, utan »folk»-bibliotek, eller då man icke vill, att prästerna skola ha något inflytande i dithörande frågor, utan att detta helt och hållet bör tillkomma kommunala förtroendemän.

Jag får erkänna, att jag anser det vara i sin ordning, att handhafvandet af kyrkostämmans angelägenheter lämnas åt prästerna. Vi gifva prästerskapet aflöning för att det skall sköta nu ifrågavarande befattning, och jag tycker icke, att det är rimligt och rätt, att man skall aflöna en själasörjare, men icke låta honom få fullgöra det uppdrag, som åligger honom. Om själfskrifvenheten i detta fall skulle blifva borttagen, kunde det ju hända att en präst, som finge förtroendet att blifva *vald* till ordförande i kyrkostämman, helt enkelt förklarade: »Min tid tillåter mig icke att mottaga detta val,» eller: »Jag har icke lust att mottaga det.» Jag tror icke, att vi böra lätta på denna börda för prästerskapet, ty det uppbär ju i alla fall aflöning för handhafvandet af dylika angelägenheter, och det är mångenstädes prästerna, som äro de mest kompetenta härvidlag.

En talare på stockholmsbänken gjorde här nyss en jämförelse mellan den själfskrifvenhet, som det här är fråga om, och öfverståthållarens själfskrifvenhet som ordförande i Stockholms stadsfullmäktige, och därvid framhöll han, att vi hade varit med om att borttaga denna öfverståthållarens själfskrifvenhet. Ja, jag sade just ögonblicket förut till den ärade talaren, att man kan icke jämföra rikets främsta kommun och de krafter, som där stå till förfogande, med våra enkla landsförsamlingar och de förhållanden, som där råda. Det finnes i vårt land många sådana kommuner, där — såsom jag tror — prästen är den ende, som är kvalificerad för nu ifrågavarande uppdrag. Skulle han såsom vald kunna afsäga sig detsamma, då står man där och nödgas kanske att hålla sig med en ordförande, som icke är kompetent eller i något afseende lämplig, eller ock måhända anslå särskilda medel för att få ordförande, och tillfölle de då prästen, så blefve det ju en alldeles i öfrigt omotiverad löneförhöjning.

På grund af hvad jag nu anført, ber jag, herr talman, utan tvekan att få instämna i den hemställan, som utskottet här gjort.

I detta anförande herrar *Danielsson, Andersson* i Löfhult, *Johansson* i Möllstorp, *Sandquist, Petersson* i Snällebo, *Mag-nusson* i Tumbult, *Hammar skjöld, Carlsson* i Norra Smedstorp, *Andersson* i Backgården och *Zimdahl*.

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

Herr Matsson: En ärad talare har här sagt, att han trodde icke, att kammarens öfriga ledamöter hade samma erfarenhet som motionären i fråga om kyrkoherdarnes större eller mindre lämplighet att vara ordförande i kyrkostämman. Jag tror också det samma, hvad flertalet ledamöter vidkommer, ty det vore verkligen sorgligt eljest. Men äfven om flertalet bland kammarens ledamöter icke ha samma erfarenhet från sin hembygd, som motionären har från sin, angående de missförhållanden, som följa af nu ifrå-gavarande själfskrifvenheten, tror jag dock, att de i allmänhet ha tillräckligt stor synvidd för att icke allenast se på förhållandena inom de egna sockengränserna, utan äfven låta blicken gå vidare. På många håll föreligga onekligen i det nu ifrå-gavarande afseendet missförhållanden, för hvilka man bör äga blick och sinne. Det svenska folket har under de senaste åren, ledsamt nog, haft särskild anledning att tänka på en nödlidande nästa i andra landsdelar än där man själf bott; och vårt folk har därvid visat ett godt hjärtelag, i det att det delat med sig af detta lifvets nödort åt de behöfvande. Jag tror också, att flertalet inom denna kammare, i analogi med detta, icke skall förneka detta samma hjärtelag nu heller, då det är fråga om att räcka en hjälpsam hand åt dem, som utan allt tvifvel dock äro i en svår belägenhet i nu påpekade afseende.

De, som nu äro lyckligare lottade, såsom exempelvis den siste talaren och de med honom instämmande, böra därför icke sluta hjärtat till för andra, så präster som lekmän, hvilka stå under trycket af ett uppenbart missförhållande.

Jag tror därför, att det ännu finnes hopp om, att denna motion redan innevarande år skall kunna vinna majoritet i denna kammare, och jag är alldeles säker om, att det är endast en tidsfråga, huru snart den skall vinna Riksdagens bifall i en eller annan form. Det är en egendomlighet för det svenska skaplynnnet, att man gärna håller fast vid det gamla, äfven om man är öfvertygad om, att något annat vore bättre, och att det gamla förr eller senare måste utmönstras mot detta bättre. Jag föreställer mig, att om kyrkoherden nu icke vore själfskrifven ordförande i kyrkostämman, utan frågan vore omkastad, så att det komme förslag om, att kyrkoherden i stället *skulle bli* själfskrifven ordförande i kyrko-stämman, skulle ett sådant förslag utan tvifvel komma att betraktas

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

såsom — jag vågar nästan säga — rena oförnuftet. Låtom oss vidare antaga, att det komme fram ett förslag, att kyrkoherden skulle bli själfskrifven ordförande i kommunalstämma. Jag tror knappast en enda af denna kammares ledamöter skulle gå med på en sådan reform — man må nu anse det vara en reform bakåt eller framåt. Enligt min uppfattning är dock kyrkoherden i allmänhet mera lämplig såsom själfskrifven ordförande i kommunalstämma än i kyrkostämman, ty han blefve icke så ofta och i så stor omfattning beroende på frågans utgång i kommunalstämma som i kyrkostämman, hvilken senare har att behandla hans egna och hans ämbetsbröders inkomstfrågor, bostadsangelägenheter o. s. v.

Kyrkoherdens kvarstående såsom själfskrifven ordförande i kyrkostämman vill jag gärna betrakta såsom en reminiscens från en svunnen tid, då svenska folket ännu stod på ett lägre utvecklingsstadium än detta folk nu hunnit, och då prästen var den ende, som lämpligen kunde förestå detta ordförandeskap — hvilket, såsom af en talare nyss framhållits, ännu lärer vara fallet på ett eller annat ställe. I allmänhet sedt torde det dock vara så lyckligt ställt i vårt land, att det numera icke råder total brist på personer, lämpliga till ordförande i såväl kyrkostämman som kommunalstämma.

Samma personer, som nu sköta förtroendeposten att vara ordförande i kommunalstämmorna, torde i de flesta fall äfven vara lämpliga till ordförande i kyrkostämmorna. Den ena stämman bör väl icke vara väsentligt mera svårskött än den andra; den ena stämman bör väl icke i väsentlig grad påkalla högre ämbetsmannans ansvar än den andra. Kommunalstämma skötes nu af vald ordförande utan något ämbetsmannans ansvar, endast under moraliskt och allmänt juridiskt ansvar, och detta har ju visat sig fullt tillräckligt.

Då man nu står i beråd att afgifva en politisk myndighetsförklaring för den svenska nationen, förefaller det mig underligt, om man fortfarande skulle draga sig för en kommunal myndighetsförklaring och anse, att de kommunalt röstberättigade behöfde fortfarande stå under kyrkligt förmynderskap beträffande vården af de angelägenheter, som lyda under kyrkostämman. Ännu underligare torde detta sakförhållande komma att te sig inför en granskande och dömande framtid.

Herr talman, jag skall icke vidare uppehålla tiden för den fåtaliga kammaren, utan ber att få instämman med reservauterna.

Herr vice talmannen: Herr talman! Att döma af en del utaf den siste ärade talarens anförande skulle man lätteligen kunna komma på den tanken, att här skulle föreligga ett verkligt behof, som snarast möjligt behöfde tillgodoses.

Jag ber då att få säga, att den erfarenhet, jag har om kyrkoherdens ordförandeskap i kyrkostämman, alls icke gifvit mig någon

anledning till att önska någon förändring i det nu bestående förhållandet. Jag är tvärtom fullkomligt öfvertygad därom, att i allmänhet det ställer sig på det sättet, särskildt i våra landsförsamlingar, att kyrkoherden är den lämpligaste att vara ordförande i kyrkostämman.

Här har i afton till förmån för motionen anförts, bland annat, det skälet, att, om kyrkoherden blefve befriad från själfskrifvenheten såsom ordförande i kyrkostämman, han i alla fall skulle kunna väljas därtill och då åläggas åtaga sig ordförandeskapet, i likhet med hvad förhållandet är vid val af ordförande i kommunalstämma. Men märk noga den skillnad, som i dessa båda fall väl skulle komma att äga rum, nämligen att en ordförande i kommunalstämma icke kan mot sin vilja omväljas, sedan han såsom sådan tjänstgjort i fyra år, förrän han varit i lika lång tid därifrån befriad, under det att åter prästmannen väl skulle i detta afseende utgöra ett undantag och alltså kunna mot sin vilja omväljas till ordförande i kyrkostämman den ena fyraårsperioden efter den andra.

Här har vidare framhållits, hurusom denna nu begärda »reform» skulle i hela landet mottagas med tillfredsställelse. Då jag härvidlag uttalar, att det icke så är förhållandet, så tror jag mig vara berättigad uttala detta mera än på den orts vägnar, som jag bäst känner till. Vi veta ju alla, hurusom man på senare tider gjort allt hvad göras kan för att främja folkundervisningen i Sveriges land, och att hvad därvid fordrats har bland annat varit att tillse, det man finge lämpliga och tidsenliga skolhus, god skolmateriel och dylikt. Jag vädjar nu till herrarne litet hvar, om herrarne kunna förneka det påstående, som jag nu ämnar göra, nämligen att ingen har väl varit i detta fall bättre skickad att tjänstgöra såsom ordförande i kyrkostämman, när dylika frågor skolat afgöras, än just prästen i församlingen. Skulle man härvidlag kunna tillvita prästerna något, så vore det väl det, att de i detta afseende understundom fordrat för mycket af församlingarna och velat att dessa skulle för skolväsendet göra större uppoffringar än som mången gång synts motsvaras af deras ekonomiska bärighet. Men alldeles visst är, att bristande nit för folkundervisningens främjande kan ingen med fog tillvita dem.

Då jag således, herr talman, anser, att den nu föreslagna »reformen» för det närvarande är mindre nödig, så ber jag att få yrka bifall till lagutskottets afstyrkande hemställan.

Häruti instämde herrar *Mallmin, Gustafsson* i Mjölby och *Jonsson* i Hökhult.

Herr Nordin: Herr talman! Jag skall be att få ändra mitt förut gjorda yrkande så, att jag instämmer i herr Lindhagens re-

*Angående
upphörande
af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

Angående reservation med den ändring i motiveringen därför, som han här upphörande föreslagit.

af pastors
själfskrifven-
het såsom
ordförande i
kyrkostämman.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 69 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 11, angående vissa delar af tullbevillningen; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af brännvin; samt

lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende samt till lag om ändrad lydelse af 58 och 122 §§ i strafflagen för

krigsmakten, dels ock en med föranledande af berörda proposition afgifven motion.

§ 8.

Herr *G. O. V. Lindgren* i Örebro afgaf en motion, n:o 218, om anslag af medel till inköp af ett piano för Andra Kammarens klubbrum.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>C. H. P. Burén</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 27 februari,
» <i>C. Olsson</i> i Viken	» 12 » » » 28 »
» <i>A. Olsson</i> i Tyllered	» 8 » » » 27 »
» <i>N. Jönsson</i> i Gammalstorp	» 9 » » » 28 »
» <i>M. Dahn</i>	» 14 » » » 27 »
» <i>P. O. Lundell</i>	» 7 » » » 1 mars,
» <i>A. Jönsson</i> i Yngsjö	» 11 » » » 1 »
» <i>J. Olsson</i> i Stockholm	» 12 » » » 28 februari,
» <i>S. Söderberg</i>	» 4 » » » 27 »
» <i>A. F. Burman</i>	» 14 » » » 1 mars,
» <i>S. H. Kvarnzelius</i>	» 5 » » » 27 februari,
» <i>G. O. V. Lindgren</i> i Örebro	» 2 » » » 28 » och
» <i>K. A. Staaff</i> under den 27 februari.	

§ 10.

Härefter lämnades på begäran ordet till

Herr Lindgren i Örebro, som yttrade: Herr talman! Då jag blifvit upplyst om, att den motion jag nu velat väcka bort vara afgifven inom den s. k. motionstiden, så ber jag att få återtaga densamma.

Denna anhållan blef af kammaren bifallen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,28 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.